BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

YIL: 15 KASIM 1988 SAYI: 325

Muhalefet Yerine Konmak

Bir grup SHP milletvekili tarafından verilen ve Meclis'te 12 Eylül konusunda genel görüşme yapılmasını isteyen önerge SHP yönetimi ve meclis grubunu aşamayan bir "girişim" olarak kaldı. Otuzdan fazla SHP'li parlamenter tarafından desteklenen önergenin meclis genel kuruluna ulaşıp ciddi ve yaygın bir 12 Eylül tartışmasına dönüşmesi mümkünken, başta E.İnönü olmak üzere, SHP yönetimi bu çabayı engelledi.

SHP yönetimi genel görüşme istemine karşı çıkarken elbette 12 Eylül'ü savunmak noktasından hareket etmiyor. Çünkü SHP, 12 Eylül'ün başta bu anayasa olmak üzere, antidemokratik bütün tasarruflarına programıyla karşı çıkıyor. 12 Eylül'ü tartışmak SHP'nin programıyla ve demokratik amaçlarıyla çelişmiyor. Ama demokrasi konusunda neredeyse her adım, her girişim, her eleştiri SHP'nin bugünkü politik mücadele hattıyla, muhalefet anlayışıyla çelişkiye düşüyor. Başka bir ifadeyle, bu son örnekten daha önce de pekçok kere kanıtlandığı üzere SHP kendisiyle, kendi varoluş nedenleriyle çelişiyor. Ana muhalefet partisi SHP rejime karşı tutarlı muhalefet çizgisi oluşturamıyor.

Genel görüşme isteği 12 Eylül'ün demokrasi açısından "tartışılmasını", bugünkü siyasi rejimin, 12 Eylül'den başlayarak Evren-Özal bütünlüğü içinde irdelenmesini ve demokratikleşme talebinin önündeki engellerin saptanmasını içeriyor; ayrıca çok isabetli bir yaklaşımla "12 Eylülle hesaplaşmayı" talep ediyor ve bu hesaplaşma olmaksızın ne gerçek bir demokratikleşmeden ve ne de SHP'nin iktidar olma şansına kavuşacağından söz etmenin mümkün olabileceğini belirtiyor.

SHP yönetimi 12 Eylül'ün bir genel görüşme kapsamı içinde enine boyuna tartışılmasını "sakıncalı" bulurken, bu tartışmanın SHP'ye zarar vereceği, SHP ile "devlet kurumlarını" karşı karşıya getireceği, "halkı ürküteceği" anlayışından hareket ediyor. "Yıpranacağından" endişe duyulan "kurumlar" nelerdir? Bunlar, 12 Eylül'ün kendisine bahşettiği anayasal konumlardan başkası değildir. Böyle bir tartışmanın Çankaya etrafında konumlanmış 12 Eylülcüleri ve varlık şartını bu güçlerde bulan ANAP'ı yıpratacağından kimsenin kuşkusu yoktur. Türkiye'de bugün her kim samimi olarak demokrasiden söz ediyor ve demokratikleşmeden yanadır, esasen o, SHP yönetiminin "yıpranmasından" endişe ettiği "kurumların" yıpranmasından, çözülüp gitmesinden söz ediyordur.

Bu "muhalefet" anlayışı sırf SHP'ye münhasır gözükmemektedir. 12 Eylül tartışmasını parlamento gündemine taşımak isteyen SHP'li milletvekillerine karşı tepki, demokrat bildiğimiz kesimlere doğru geniş bir yayılma gösterdi. SHP liderinden "bu milletvekillerini kulaklarından tutup partiden atmasını" isteyenler bile çıktı. Bunların SHP'ye dışarıdan sızmış "bölücüler" ve "komünistler" olabilecekleri söylendi.

SHP kendini tam bir açmazda hissediyor, bu doğrudur; SHP'nin politik çizgisinin açmazıdır bu; ama aynı zamanda demokratikleşmenin de açmazı gibi yansımaktadır. Halbuki demokrasi için mücadele, kime karşı ve kimlerle ve nasıl mücadele yürütüleceği açıkça saptanmışsa açmazda değildir. Demokratikleşmenin önündeki engellerin, dolayısıyla kendilerine karşı kararlıca bir mücadele verilmedikçe demokrasinin engeli olma işlevlerini koruyacakları besbelli olan güçlerin "yıpranmalarından" çekinmek bir yana, tam da bunları yıpratmak için hareket etmek gereklidir. Halk dediğimiz SHP'ye oy verenler ya da SHP'nin göz diktiği oylardan ibaret ise, halkın istediği, istemekle kalmayıp günlük yaşamında gerçekleştirmeye çalıştığı budur. Diyelim SHP yönetiminin düşündüğü gibi, halk gerçekten "ürkmektedir"; bu durum SHP'nin muhalefet görevine daha bir sıkı sarılmasını gerekli kılar; aksi halde SHP ne güne muhalefettir, niye partidir!

Bütün bunları bir kenara bıraksak bile, geriye "SHP'nin nasıl güçleneceği" sorusu kalıyor. 12 Eylül'ü ifade eden güçler yıpranıp zayıflamıyor, bu durum SHP'nin güçlenmesine mi hizmet ediyor? Süregiden baskı, işkence, keyfilik SHP yerinde durduğu için, 12 Eylül kurumlarını karşısına almaktan kaçındığı için azalıyor mu? Rejim, herhangi bir tasarrufundan veya tasarımından, "şurada SHP var, bize muhalefet eder, oyunumuzu açığa çıkarır" diye bir kayguyla vazgeçiyor mu? Yok eğer bu baskıların ve sair mihnetlerin halk tarafından bir süre daha sineye çekilmesi sayesinde SHP'nin ikbali açılacaksa SHP'ye ne gerek var?

SHP'nin bugünkü "muhalefet"

(Devamı 11. sayfada)

141-142 ve Referandum

Komünizmin üzerindeki yasak konusunda Evren'in ve ANAP yöneticilerinin verdikleri demeçlerden iş başındaki yönetimin meseleyi Avrupa Topluluğu'na üyelik kapsamında ele aldığı açıkça anlaşılıyor.

Sadece bilimsel sosyalizmin ve genel olarak solun değil, aynı zamanda demokrasinin de yeminli düşmanları olan malum çevreler ve onların önde gelen temsilcileri Ortak Pazar'la ilişkilerinde sık sık karşılarına getirilen temel demokrasi sorunlarından biri olan 141-142'nin üzerinden atlayabilmek ve meseleyi üzerlerinden atabilmek için çareler arıyorlar.

Örneğin şu anda hakim basan anlayışın referanduma götürmek olduğu görülüyor. Nitekim Kenan Evren konuya değindiği ilk konuşmasında F.Almanya'ya Weizsäkker'i ziyarete giderken, bu yasağın **zamanı gelince** kalkacağını ve buna da **halkın karar vereceğini** söylemişti. Döndükten sonra yaptığı basın toplantısında sorulan bir soruyu yanıtlarken de şayet halk bu yasağın kaldırılmasını reddederse, o zaman Avrupa'ya dönüp "**göğüslerini gere gere**" halkın isteğinin bu olduğunu, referandumdan daha demokratik bir yolun bulunmadığını söyleyeceklerini ifade etti.

K.Evren'in bu konuşmalarından kısa zaman önce Halil Şıvgın 141-142 konusunda referanduma gidilebileceği şeklinde bir demeç vermişti. Hatırlanacak olursa bizzat Özal'ın kendisi de bu konuda referanduma başvurabileceğini daha önce bir kaç kez tekrarlamıştı.

K.Evren'in demeçlerinden sonra ise ANAP yöneticileri aynı paralelde konuştular, kimisi tüm partilerin **mutabakatı halinde** kendilerinin buna itiraz etmeyeceğini söyledi, kimisi ise referandumdan söz etti.

Görüldüğü gibi Evren-Özal yönetiminin şimdiki niyeti meseleyi referanduma götürmek, reddettirmek, sonra da sonucu Avrupa ülkelerinin önüne mazeret olarak koymaktır. En yetkilisinden, en az yetkilisine kadar bu rejimin sahiplerinin demokratlıkla uzak yakın bir ilgisi olmadığı kimsenin meçhulü değildir. Avrupa'nın Türkiye'de demokratikleşme doğrultusundaki isteklerine bile razı değildirler. Bu nedenle de referandumun en demokratik yol olduğu demagojisine sığınmak istemektedirler.

Oysa konu insan temel hak ve özgürlükleridir. Düşünme ve örgütlenme özgürlüğünü referanduma götürmek, insan haklarını tartışma konusu yapmak demektir, demokratik hak ve özgürlükleri "olsa da olur, olmasa da olur" gibilerinden keyfi, yani isteğe bağlı şeylermiş gibi görmektir. Üstelik, "referandum en demokratik yoldur" gibilerinden bir mugalata ile adı geçen yasağın sürmesini sağlamak demokrasi düşmanlığının riyakârlığından başka bir şey değildir.

Temel hak ve özgürlükler tartışma konusu yapılamaz, toplumun bir kesiminin isteklerine bağlı olamaz. Bu kesim toplumda çoğunluk da olsa yapılamaz. Hele hele resmi ideoloji tarafından on yıllar boyu en azılı antikomünist propagandalarla şartlandırılmış bir topluma cevabı baştan belli bir soruyu sormanın referandumla uzaktan yakından bir ilgisi yoktur.

Referanduma sunulan konu toplumun azınlıkta olan bir kesiminin demokratik haklarıdır fakat aynı zamanda tüm toplumu ilgilendiren demokrasi sorunlarının başında gelen bir sorun üzerinedir. Şayet toplumda azınlıkta olanların hakları tartışma konusu yapılacaksa, unutulmasın ki, Anavatan Partisi ve onun Evren'le birlikte götürdüğü rejim de azınlıktadır. Bu durumda örneğin "Anavatan Partisi kapatılsın mı?" diye bir referandum yapılacak olsa, ANAP'ın ekonomi politikasından ve siyasi baskılarından, uygulamalarından, devlet teröründen elaman diyen %65 oranındaki seçmenin "evet kapatılsın" diye oy kullanmaları çok güçlü bir ihtimaldir.

Her üç yurttaştan ikisi ANAP'a karşıdır. Üçte bir azınlıktaki ANAP kendisinin yasaklanıp yasaklanmamasını referanduma götürüyor mu ki, komünist nitelikli partilerin ve komünist düşünceli tek tek insanların düşünme ve örgütlenme özgürlüğünü referanduma sunsun?

Türk Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. maddeleri ve ayrıca mevcut Anayasadaki mümasil maddeler tüm demokrasilerde varolan temel bir hakkın gaspedilmişliğinin kanunlardaki en serbest ifadesidirler. Ve aynı zamanda azınlıkta olan sol akımların siyasal, düşünsel ve örgütsel haklarının kısıtlanmasıdırlar. Söz konusu yasa ve Anayasa maddeleri sosyal demokrasinin solundaki bütün politik düşüncelere ve örgütlenmelere yasaklar ve kısıtlamalar getirirken, şimdilik azınlıkta olan bu politik eğilimlerin siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel görüşlerini hem yayın yoluyla hem de örgütsel araçlarla en geniş yığınlara yayabilme özgürlüklerini, yani **çoğunluk olabilme** olanaklarını da daraltmış olmaktadırlar.

Gerçi 12 Eylül öncesi dönemde 141-142'nin varlığına rağmen bilimsel sosyalizm yasal platformda hem düşünsel hem de örgütsel olarak varolmuş, adı geçen yasalara, yasaklara ve kısıtlamalara karşı mücadele ede ede kendi toplumsal meşruiyetini kabul ettirmiştir. Bu mücadele baskılar, tutuklamalar, kovuşturmalar pahasına verilmiştir. Antidemokratik yasalar geriletile geriletile, bilimsel sosyalizmin öğretileri, görüşleri, politikaları savunulmuştur, yaygınlaştırılmıştır, bu doğrultuda yasal faaliyet gerçekleştirilebilmiştir. 12 Eylül terörü bu yasal olanakları ortadan kaldırmakla birlikte bilimsel sosyalizmin toplumsal meşruiyetini yok edememiştir. İşte bu toplumsal meşruiyet nedeniyledir ki, son yıllarda bilimsel sosyalizm yayın planından başlayarak kendi yasal haklarını adım adım elde edebilme, yasakları geriletebilme mücadelesi verebilmiştir, verebilmektedir.

Ne var ki bütün bu olgular 141-142 ve onun 1982 Anayasasındaki ifadesi olan 14. maddenin, ayrıca

Anayasadaki Siyasi Partiler Kanununa temel teşkil eden ilgili maddelerin varlığına son verme mücadelesini demokrasi gündemindeki baş hedeflerden birisi olmaktan çıkarmaz. Tersine, siyasal planda tüm olanaklarla bu maddelerin hepsinin birden kaldırılması için mücadele etmek hayati görev olarak önümüzde durmaktadır. Biz, mevcut yasalara rağmen yasal planda Marksist bir partinin kurulabileceğini, çünkü kazanılmış olan toplumsal meşruiyetin buna temel oluşturduğunu, 141-142 ve diğer benzeri yasalara karşı en iyi mücadelenin de böyle bir örgütle verilebileceğini, söz konusu maddelerin getirdiği kısıtlamaların da en çabuk biçimde ancak böyle kaldırılabileceğini düşünüyoruz. Çünkü söz konusu yasa ve yasakların, kısıtlama ve engellemelerin kaldırılmasının asli faktörünü halk ve demokrasi güçlerinin, yani iç dinamiğin harekete geçirilmesinde görüyoruz. Ancak o taktirde, 141-142 konusu Türk hükümetinin AT politikası kapsamından çıkabilir, yukarıda da belirttiğimiz Evren'le Özal'ın tasarladıkları referandum oyunu geçersizleşir. Aksi halde konu Türkiye'nin AT hesaplarıyla sınırlı kalır. Onların niyeti Avrupa'ya seslenmektir, yasakları kaldırmak değil.

Bir başka deyişle Evren'in, Özal'ın, diğer benzeri yetkililerin son zamanlarda verdikleri demeçlere bakarak söz konusu yasakların kolayca ve kısa zamanda kalkacağını sanmak hayalperestlik olur. Demokrasi ne yukarıdan verilir, ne de dış dinamiklerle, kimi Avrupa ülkelerinin baskısıyla sağlanabilir. Demokrasi ve demokratikleşme her şeyden önce bir iç dinamik sorunudur ve onun için mücadele ede ede kazanılır. Ancak bu taktirde, dış faktörlerin ve buna bağlı olarak hakim sınıflar arasındaki yaklaşımların talî bir rolü etkinlik gösterebilir.

Kaldı ki K.Evren'in ve onun başbakanı T.Özal'ın bu konuda herhangi bir angajmana girmedikleri, tam tersine bir referandum mizanseni ile işin içinden sıyrılmak ve yasakların devamını böyle bir referandumla perçinlemek istedikleri anlaşılmaktadır.

Şu halde, sol güçlerin ve tüm ilerici, demokratik güçlerin bu sorun karşısında takınacakları tavır her şeyden önce yersiz iyimserlikleri bir yana bırakmak ve tezgâhlanmak istenen referandum gösterisine net bir şekilde açık ve seçik karşı çıkmaktır.

Şayet komünist nitelikli partilerden ve komünist düşünceli insanlardan referanduma yeşil ışık yakılırsa, doğal olarak sosyal demokratlar da referandum oyununa kolayca teslim olacaklardır. Esasen mevcut her iki sosyal demokrat parti de bu yasaklara karşı çıkmakla birlikte, onların kaldırılması doğrultusunda bugüne değin "düşünce ve örgütlenme özgürlüğü" gibi yuvarlak sözler dışında hiçbirisi parmağını kıpırdatmış değildir. Böyle bir mücadeleye aktif olarak katılmakta sosyal demokrasinin gönülsüz olacağı, kendi seçmenlerinin de küçümsenmeyecek bir bölümünde varolan antikomünist şartlanmalardan dolayı oy kaybetme korkusuna kapılacakları, sosyal demokrasinin konuyla ilgili bugüne değin sürdürdüğü ürkek ve geçiştirici politikadan bellidir. Evren-Özal takımı adı geçen yasak ve kısıtlamaların kaldırılmasını referanduma götürdüklerinde sosyal demokrasinin söyleyeceği söz "biz her türlü fikrin serbestçe söylenmesinden ve örgütlenmesinden yanayız"dan öteye gitmeyecektir. Bu ise, böyle bir referandum durumunda iyiden iyiye azgınlaştırılacak olan antikomünist kampanyanın yanında çok cılız bir ses olarak kalacaktır. Dahası da toplumda yüzde 30 civarında desteğe sahip bulunan sosyal demokrasi de kendisinin komünizme kesinlikle karşı olduğunu söylemek, bu sözlerini vurgulamak için aynı antikomünist kampanyanın içine itilmek istenecektir.

Ana muhalefet partisi durumundaki sosyal demokrat parti önümüzdeki genel seçimlerde iktidar olabilmek için şu anda kendisine ait olmayan yüzde 8 civarındaki DSP oylarını kendine çekmek, fakat bununla da kalmayıp oylarını yüzde 35'lere çıkarmak için çalışmaktadır. Bu demektir ki, hiç değilse yüzde 5 civarındaki oyun şu anda ANAP'a ve DYP'ye ait olan seçmenlerin, ortadaki seçmenlerin, bilinen deyimle "yüzer-gezer oyların" SHP'ye çekilmesi politikası demektir. Hiç değilse ANAP'tan DYP'ye kayması beklenen oyların bir bölümünü almak hesapları demektir.

Şayet adı geçen referanduma gidilecek olursa SHP bu referanduma böyle bir psikolojiyle girecektir ve ister istemez komünizme karşı olduğunu, fakat komünistlerin serbestçe örgütlenmesine karşı olmadığını söylemek, fakat komünizme karşıtlığını da döne döne vurgulamak ihtiyacını hissedecektir.

Şayet referandum konusunda sol güçler mütereddit bir tutum takınırlarsa, yönetimin konuyu referanduma götürme olasılığı daha da artar. Sosyal demokratların Avrupa'daki müttefikleri de Türk sosyal demokrasisinin referandumu meşru kabul eden tutumunu dikkate alırlar. Zira Batı'da sağ olsun, sosyal demokrat olsun, güçlü politik akımların Türkiye'deki demokrasi sorunlarına bakışları "bon pour l'orient" dedikleri türdendir.

Şu halde Türkiye solu olarak bizler, kesin, kararlı ve derli toplu bir biçimde referanduma karşı çıkmak, böyle bir oyunu engellemek için en geniş güçleri seferber etmek, böyle bir konunun referanduma götürülemeyeceğini, Avrupalı demokratik güçlere de kesin bir dille anlatmak zorundayız.

Bu konuda TBKP yöneticisi arkadaşlar referandumu kabul edebilecekleri yolunda açıklamalarda bulunmuşlardır. Cezaevindeki Haydar Kutlu ve Nihat Sargın, **Tempo** dergisinin sorularına verdikleri yazılı yanıtlarda, kendilerine de referandumda eşit koşulların tanınması, kendi program ve görüşlerini referandum öncesinde serbestçe açıklayabilme olanaklarının verilmesi gerektiğini belirtmişler, bu önkoşulu da 141-142'nin kaldırılması olarak nitelemişlerdir. Sanırız ki, "parlamentoda 141-142 kaldırılsın, Anayasanın 14. maddesi ve ilgili diğer Anayasa hükümleri ancak ondan sonra referanduma götürülsün" denilmek istenmektedir.

Oysa böyle bir prosedürün ol-

mayacağı açıktır. Çünkü konuyla ilgili anayasa ve yasa değişiklikleri bir bütündür, paket halindedir. Yani meselenin ruhu 141-142. maddelerdir.

Şayet rejim Avrupa'nın baskısıyla bu yasak ve kısıtlamaları kaldıracaksa, parlamentoda gerekli tüm yasal ve anayasal değişiklikleri yapabilecek kadar bir çoğunluk mevcuttur. Parlamentodaki sosyal demokrat iskemleler de hesaba katıldığında, mevcut iskemle dağılımının —ANAP istediği taktirde— dörtte üçten fazla bir çoğunluğa ulaştığı açıkça bellidir. Şu halde, parlamento ancak 141-142'yi kaldırabilir ya da değiştirebilir ama anayasa değişikliği için referanduma gitmek gerekir diye düşünmek hukuki prosedür bakımından geçersizdir. ANAP sosyal demokratlarla birlikte istediği her türlü anayasa değişikliğini yapabilecek iskemle sayısına sahiptir. Şu halde referanduma ne gerek vardır?

K.Evren, F.Almanya gezisinden sonra yaptığı basın toplantısında bir soruyu yanıtlarken, Anayasa'nın 14. maddesinin parlamentoda değiştirilmesi yetmez, halka gitmek gerekir, demiştir. Şayet parlamentoda yeterli çoğunluk Anayasayı değiştirirse niçin referanduma gidilecekmiş?

Bilindiği gibi, Anayasa değişikliği meclisten üçte iki çoğunlukla geçebilir. Şayet Çankaya'dan veto gelirse bu kez dötte üç çoğunluk gerekmektedir. Tekrar edelim: ANAP ve SHP sandalyelerinin toplamı dörtte üçten de fazladır. Gene Anayasa gereği TBMM ya da Cumhurbaşkanı herhangi bir konuyu referanduma götürebilir. Demek ki, şu anki planlar, şu veya bu hukuki kılıf altında konuyu referanduma götürme noktasında yoğunlaşmaktadır. Dörtte üçü aşan çoğunluğa rağmen böyle olmaktadır.

Gerekli Anayasa değişikliği için parlamentoda kalkmayacak olan ANAP'lı eller 141-142. maddelerin ilgası ya da tadili için nasıl kalkar? Başka bir deyişle meselenin bir bütün olduğu açıkça bellidir. Rejim 141-142'yi kaldıralım fakat ilgili Anayasa değişikliğini referanduma götürelim tutumu içinde değildir, olamaz da. Şayet bu yasak ve kısıtlamalar kalkacaksa parlamentoda tümüyle kalkarlar, referanduma götürüleceklerse gene tümüyle götürülürler.

Bu husus, bizi ister istemez 141-142. maddelerin özüne götürmektedir.

Söz konusu maddelerin hedef aldığı başlıca iki husus vardır:

a) Bir sosyal sınıfın (işçi sınıfının) başka sosyal sınıflar üzerinde tahakküm kurması, başka sosyal sınıfları tamamen ya da kısmen ortadan kaldırmak istemesi;

b) Kürt ulusal demokratik mücadelesi.

Maddelerin işçi sınıfına yönelik olan bölümünde, bu maddelere **cebir** unsurunun eklenmesi önemli bir değişiklik anlamına gelir, fakat gene de kısıtlamaların kalkmasına yol açmaz. Ayrıca maddeler gene de yoruma açık bir şekilde olacaktır ve mahkemelerin kendi tasarruflarına kalacaktır.

141-142'nin üçüncü bendi ise Kürt ulusal demokratik mücadelesiyle ilgilidir. SHP milletvekillerinin çoğunluğu bile o bendlerde ifadesini bulan yasağın sürmesinden yanadır.

Şayet konu rejim ile Avrupa Topluluğu'nun pazarlığına indirgenirse, rejimin zorlanacağı en ileri nokta **cebir** unsurunu maddelere eklemek, yani Demokles'in kılıcını asılı tutmak, Kürt ulusunun ulusal demokratik hakları üzerindeki yasağı eski biçimiyle sürdürmek şeklinde ortaya çıkar. Tekrar tekrar belirtelim ki, etkili bir iç dinamik yaratılmadığı taktirde, rejim bu kadarına bile razı değildir.

141-142'nin özünün bu iki temel ögesini gözönüne aldığımızda meselenin sadece komünist adlı parti kurabilme serbestiyesine indirgenemeyeceği daha iyi anlaşılır.

Önce parlamentoda **141-142 kaldırılsın**, komünistlere görüşlerini, programlarını eşit koşullarda ifade edebilme olanağı tanınsın, ondan sonra gerekli Anayasa değişikliği için referanduma gidilebilir, diye düşünmek, 141-142'yi meselenin bütünlüğünden ayırmak gibi bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Oysa böyle bir olasılık yoktur. Konu referanduma sunulacaksa özü itibariyle bir bütün olarak sunulacaktır. 141-142'nin kalktığı koşullarda referanduma gidilebilir diye düşünürsek, ister istemez rejimin 141 ve 142'yi referandumla pekiştirme oyununa gelmiş oluruz.

Öte yandan söz konusu yasakların ve kısıtlamaların kalkmasını, yasaklı bulunan partilerin yasallaşması perspektifinde anlamak, artık dünde kalmış olması gereken bir tutumdur. Kuşkusuz ki, tüm yasaklı partilerin kendi üzerlerindeki yasakların kaldırılması ve yasal çalışma olanaklarının elde edilmesi doğrultusunda çaba göstermeleri, mücadele vermeleri, mücadelelerini birleştirmeleri onların en doğal haklarıdır ve bu haklara, taleplere gerçek demokrasiye inanmış herkesin saygı göstermesi gerekir.

Ne var ki, yasal mücadele olanakları elde etmek ile birlik sorunu bugün içiçe girmiştir. Yasal mücadele platformunda tek bir yasal parti ile yer almak zorunludur. Bu nedenle sorun, sayıları birden fazla yasaklı partilerin tek tek yasallaşmalarından ibaret değildir. Yasallık ve yasallaşma Marksistlerin birliğiyle birlikte ele alınmalıdır. Bir başka deyişle yasal planda öngörülmesi gereken örgütlenme, şu anda yasaklı olan bilimsel sosyalist partilerin tek tek yasallaşmaları değildir. Bu partilerin yöneticileri ve üyeleri de dahil olmak üzere halen hiçbir partinin üyesi ya da taraftarı olmayan, fakat bir yasal Marksist partide yer alacak olan tek tek tüm kişilerin de içinde yer alacakları, onun programından görüşlerine kadar tüm oluşuma başlangıcından itibaren eşit koşullarda katılacakları bir süreci öngörmek, günümüzde birliğin ve yasallığın olmazsa olmaz şartı niteliğidir.

Yani, yasaklı partilerin tek tek yasallaşmaları ve kendi örgütsel varlıklarını yasalda sürdürmeleri değil, müşterek bir partide yer alabilecek olan tüm tek tek kişileri de kucaklayacak yeni bir sentezi, yeni ve üst düzeyde bir siyasal bileşimi yaratmaları, yani hep birlikte işçi sınıfının tek partisini oluşturmaları, kurmaları ve geliştirmeleri sorunu gündemimizdedir.

Şayet sorun tek tek partilerin ya-

(Devamı 11. sayfada)

Devletin Silahlı Çeteleri Olacak

Milli Güvenlik Kurulu'nun 27 Ekim'deki toplantısında "**teritoryal savunma**" ve "**mahalli savunma birlikleri**" kurulmasını öngören yasa tasarıları ele alındı. Tartışma bunun üzerine başladı. Çankaya Köşkü'ndeki toplantıdan sonra yapılan açıklamada amaçlar şöyle belirtildi:

*"**Teritoryal savunma**: Ülkemize müteveccih her türlü tehdide karşı silahlı kuvvetlerimizin dışında mevcut bütün potansiyelimizden azami şekilde yararlanarak barışta muhtemel tehdide karşı azami caydırıcılık sağlamak, bir tecavüz vukuunda sadece cephede değil, cephe gerisinde de vatanının tüm derinliklerinde, silahlı kuvvetler dışında yurt savunmasına katkıda bulunan diğer unsurlarla birlikte topyekûn savunma kavramı içinde tüm yurt sathını etkin ve koordineli şekilde adım adım savunup korumak, böylece ülke bütünlüğü ve halkın güvenliğini sağlayacak ülke ihtiyaçlarına ve çağımız gereklerine uygun savunma sistemini oluşturmaktır."*

*"**Mahalli savunma birlikleri**: Tüm yurt sathında, Türk Silahlı Kuvetleri ile birlikte yurt savunmasına iştirak edecek olan halkımızı, ülke ihtiyaçları ve çağımız gereklerine cevap verecek şekilde yeniden teşkilatlandırmak ve teşkil edilecek unsurların harekâtını bir emir ve komuta altında birbirleri ile ve silahlı kuvvetlerle koordineli bir şekilde yürütmektir."*

Bu açıklamaya paralel olarak aynı gün, Genelkurmay Başkanı Torumtay verdiği demeçte, amacın milis kuvvetleri kurmakla ilgili olmadığını, bu birliklerin silahlı kuvvetlere bağlı olarak savaşta kullanılacaklarını söyledi.

Oysa, Torumtay'ın iddiasının tersine, amaçlanan şey ordunun yanısıra yurdun dört bir yanında devletin silahlı gruplar oluşturmasıdır. Bu silahlı grupların resmi adı ne olursa olsun, ya da onlar halk arasında milis ya da başka herhangi bir kelimeyle nitelendirilseler de, kurulması öngörülen silahlı birlikler devletin halk arasına silahlı adamlar yerleştirilmesinden başka bir şey değildir.

Gene Torumtay'ın iddiasının tersine, bu silahlı birlikler TC'nin başka bir devletle savaşması durumunda kullanılmak için değil, ülke içindeki sosyal patlamalara, halkın devrimci ve demokratik yığınsal mücadelelerine karşı yeni bir hazırlık, mevcut üniformalı ordunun ve polisin yanısıra ek bir silahlı örgütlenme niteliğindedir.

Devlet "**gönüllüler arasından kendi seçeceği**" insanları silahlandıracaktır, onlara her yıl eğitim yaptıracaktır, onlara belli ve düzenli gelirler sağlayacaktır ve bu grupları gizli veya açık her istediği silahlı eylemde kullanacaktır.

Devlet, "gönüllüler arasından" kimleri seçecektir? Besbelli ki, en azılı anti-komünist unsurları, faşistleri, halk düşmanlarını...

Böylece, daha önceden ülkücü komandolar diye bilinen faşist milliyetçi hareket çeteleri, bu yasayla resmiyet kazanmış olacaklardır.

Faşist komandolar da komünizme ve halk hareketine karşı ordunun ve polisin gönüllü ve silahlı çeteleriydiler. Gizli ve açık karanlık mihraklardan yönlendiriliyorlardı. Kendilerinin devletin yedek gücü olduklarını söylüyorlardı. Onların işlevleri faşist bir darbenin sosyal ve psikolojik ortamını hazırlamaktı. Bu görevlerini bihakkın yaptıktan sonra, 12 Eylül darbesinden sonra, ayrı bir faşist mihraka gerek kalmadığı, iki başlı faşist bir iktidar istenmediği için MHP ve ülkücüler yedeğe çıkartıldılar.

Şimdi ise bu çetelerin resmen, yani devlet eliyle örgütlenmesi öngörülmektedir. Tabii, MİT, CIA ve benzeri karanlık mihrakların ihtiyaç halinde yeniden ülkücü komandolar tipi gayrıresmi faşist çeteler oluşturma niyetinden vazgeçtiğini düşünmek fazla iyimserlik olur. Bu odaklar ihtiyaç duyduklarında yeniden o tür terör örgütlenmelerine de gideceklerdir. Nitekim daha şimdiden bazı yüksek okullarda, öğrenci yurtlarında bunun ilk belirtileri gözlenmeye başlamıştır. Ama bu aşamada öngörülen resmi silahlı grupların oluşturulmasıyla devletin elinde ve emrinde halka karşı ek bir silahlı güç yaratılacak, bu silahlı örgütlenme giderek yaygınlaştırılacak ve kurumlaştırılacaktır. Ve bu kurumlaşma, hiç kimsenin kuşkusu olmasın ki, faşist nitelikli olacaktır.

Rejimin bu girişimi konusunda ülkemizdeki demokratik güçlerin bir kısmının ve bazı demokrat gazetecilerin tutumu demokrasi açısından esef vericidir. SHP önce bu tasarıya karşı çıkmış, fakat daha sonra "şayet bu proje ekonomiye yeni yükler getirmeyecekse, girişime SHP'nin evet diyeceği" Erdal İnönü'nün ağzından açıklanmıştır.

Bülent Ecevit ise sozkonusu silahlı birliklerin kurulmasını prensip olarak kabul etmiş, sadece bazı kaygılarını dile getirmiştir. Bu kaygılar ise bu gruplara alınacak kişilerin "gönüllüler"den oluşmasıymış.

Gene gündelik basında yazan birçok gazeteci öngörüyü benimsemiş, olayın özüne değil, sadece birtakım detaylara karşı çıkmışlardır.

Görüldüğü gibi, rejimin bu girişimine karşı derhal ve kesin bir şekilde karşı çıkmak asgari bir demokrasi göreviyken, "devlet güvenliği" vb. gerekçelerle adı geçen demokratik çevreler, sosyal demokratlar başta olmak üzere, tasarıyı benimsemişlerdir.

Bu da, ülkemizde sosyal demokrasinin ve kimi demokratik eğilimli yazarların, gazetecilerin devlete olan bakışlarının, devleti benimsemelerinin, devletçi geleneklerinin bir sonucudur.

Oysa devletin bu yeni girişimi ve hazırlık planları karşısında gerçek demokratik güçlerin ve kişilerin vargüçleriyle direnmeleri, bu silahlı devlet çeteleriyle neyin amaçlandığını halka anlatmaları şarttır. "Nasıl olsa onlar bu silahlı grupları kuracaklardır" diye susmak, getirilen projenin halk ve demokrasi düşmanı niteliğinin sergilenmesin-

(Devamı 11. sayfada)

"Şiarımız: Daha Fazla Sosyalizm"

Federal Almanya Başbakanı H. Kohl'ün geçtiğimiz ay Sovyetler Birliği'ne yaptığı resmi ziyaret öncesinde Der Spiegel dergisinin muhabirleri M.Gorbaçov'la uzunca bir mülakat yaptılar. Önceden iletilen sorulara verdiği yazılı cevapların yanısıra, Gorbaçov, muhabirlerin yüz yüze görüşmede kendisine yönelttikleri çeşitli konulardaki soruları da cevaplandırdı. Aşağıda, yazılı cevapların genişçe bir özeti ile birlikte, bu görüşmenin de bazı bölümlerini yayınlıyoruz.

□ *Perestroika nasıl gidiyor? Nereye vardınız?*

■ Toplumun yeni manevi ve moral durumu en önemli kazanımdır. Halk uyandı, çünkü insanların çıkarlarını tüm kamu yaşamının odak noktası haline getirdik.

□ *Bu neyle başladı?*

■ İçinde yaşadığımız toplumun nesnel ve eleştirel bir politik, sosyoekonomik tahlilini yapmaya karar verdik. Bu tahlil, bizi toplumun tüm alanlarında derin dönüşümler yapmanın zorunlu olduğu sonucuna götürdü. Gördük ki, epeyi şey başarılmış, ama çok şey de ihmal edilmiş. Halkın tüm beklentileri yerine getirilmemiş.

Sosyalist yolumuzda eksiklik, hata ve deformasyonlar meydana gelmişti. Bunları aşmak için demokratikleşmenin, açıklık ve aleniyetin yeni bir düzeyine varmak gerekiyordu. Şiarımız şudur: Daha fazla sosyalizm. Bu, sosyalizmin potansiyelinin demokratikleşme vasıtasıyla tümüyle açığa çıkarılmasına bağlıdır.

□ *Bu, ekonomi için de geçerli mi?*

■ Evet, bu ilkeyi ekonomide de hareket noktası olarak aldık. Ekonomiyi yönlendirme yöntemlerini değiştirerek ekonomiyi demokratikleştirmeye ve insanı, evinin efendisi olacak tarzda üretim sürecinin merkezine yeniden yerleştirmeye karar verdik. Çalışma kolektiflerine yöneticilerini seçme hakkını tanıdık.

□ *Emir-komuta ekonomisi bu şekilde ortadan kaldırılır mı?*

■ Doğal olarak herkes ancak çalıştığı gibi yaşayabilir, bu nedenle hak ve sorumlulukların bir bilançosu olmalıdır.

Zamanla anladık ki, politik süreci dönüştürmeden derin değişiklikler yapmak mümkün değildir. Politik sistemde bir perestroikaya koyulduk. Bu, kökleri Stalin zamanına ve durgunluk dönemlerine kadar giden emirle idare sistemini aşmalıdır. Pek çok yurttaş politik sürece katılmıyordu.

Böylece belli bir yaşam tarzı, belli bir zihniyet oluşmuştu. İnsan, üretimin ve toplumun normal bir gelişiminde zaten sahip olması gereken şeyi elde edemediği için, gölge ekonomi denilen bir paralel ekonomi oluştu. Keza bunun olumsuz psikolojik ve ahlaki etkileri oldu. Bu nedenle perestroikanın diğer önemli bir veçhesi de ahlaki iyileşmedir.

□ *Perestroikaya karşı ne gibi bir direnç var?*

■ Pek çok zorluk var. Herşeyi tümüyle bilmiyoruz, fakat en önemli şeyi, doğru bir seçim yaptığımızı biliyoruz. Hiç kimse başka bir şey sunacak durumda değildi. Burda dile getirilen eleştiri yeniden yapılanmayı iyileştirmeyi, onun dar boğazlarını açığa çıkarmayı hedeflemektedir. Böyle olması normaldir, politika canlı bir süreçtir. Politika yaşam içerisinde düzeltilmeli ve zenginleştirilmelidir. Önemli olan şu: Halk bu politikayı içten benimsedi ve şimdi onu koruyor. Demokratik süreç ve açıklık yeni denetim mekanizmaları yarattı ve yeniden yapılanma için güvenceler oluşturuyor.

Yeniden yapılanma kimi durumlarda elverişli, başka durumlarda pek de elverişli olmayan tarzda, bazı alanlarda hızlı, bazı alanlarda da yavaş yürüyor. Fakat yeniden yapılanma, yıllar alacak da olsa, özellikle gelecek iki, üç ya da dört yıl pek kolay geçmeyecek de olsa yürüyecek, gerçekleşecektir. Sözkonusu olan çok yönlü, çelişkili, derin bir süreçtir; makyaj, boya ve kağıt kaplama işi değil, yaşadığımız evin temelden yeniden kurulmasıdır.

Şüphesiz gerçekliğe uygun politik çözümler bulmak kolay değildi. Ama biz bunları bulduk ve bu çözümler kamuoyunun geniş çevrelerinde, tüm toplumda olumlu bir yankı buldu. Sadece politik konseptler değil, herkesi ilgilendiren pratik de sözkonusudur. Ve bu hareketi karmaşıklaştırıyor. Sadece düşüncede değil, sözgelimi maddi mallara erişmede de, ki bu performans ve emek katkısına her zaman denk düşmüyordu, belli standartlara alışmıştık. Yeniden yapılanma herşeyi doğru yerine çekti.

□ *Bürokrasi perestroikayı nasıl frenliyor?*

■ Bu konuda hem bizde hem de —ve özellikle— dışarıda oldukça gürültü var. Bu doğru, ama tam da değil. Perestroika asıl bütün katmanlarda varolan tutuculuk tarafından engelleniyor. Tarımdaki yeni kira sistemini alalım. Bu işin çok basit olduğu düşünülebilir: "Toprağı ve tarlayı al, yeteneğini göster, bu anı bekliyordun ya." Ya da işyerlerindeki işletmeciliğe ilişkin karar alma özgürlüğü: Çoğu bunu istiyordu, ama şimdi tüm kapıların açıldığı şu sıra ağırdan alıyorlar. Yükümlülükleri de üstlenmeyi öğrenmeliyiz, başka türlüsü kesinlikle olmaz. Haklara, sorumluluk ve yükümlülükler olmadan asla sahip olunamaz.

□ *Bütün yeniden yapılanma sürecinin ne kadar zamana ihtiyacı var?*

■ Çok zaman ister ve yenilenmenin ara hedefleri değişirler, kural olarak yeniden belirlenirler. Bu nedenle bilanço çıkarmada acele etmek istemiyoruz. En önemli olan şey, yani ülkede her şeyin harekete geçmesi ve bu hareketin yapıcı bir hedef izlemesi memnuniyet vericidir.

□ *Perestroikanın Sovyetler Birliği'nin dış politikası üzerinde ne gibi etkileri var?*

■ Burada da nihai hedeflere erişilmedi, ama ilerlemeler var. Pe-

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

Yurtdışı Eki

SAYI: 325
KASIM 1988

TÖB-DER Yöneticileri "Abece" Dergisi Üzerindeki Baskıları Protesto Etti

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra kapatılan Türkiyeli öğretmenlerin mesleki-demokratik örgütü TÖB-DER'in yurtdışında siyasi mülteci olarak yaşayan merkez yöneticileri Gültekin Gazioğlu, Kemal Uzun, Ayhan Kutlay, Ömer Arslan, Bayram Ayaz ve Tekin Üstün, "Abece" adlı dergide yayınlanan yazıları nedeniyle Av.-Halit Çelenk, yayıncı Muzaffer İlhan Erdost, öğretmen Ahmet İnce, öğretmen Ziya Gül ve derginin yazıişleri müdürü Mustafa Meriç hakkında soruşturma açılması üzerine bir basın açıklaması yaparak, olayı ve öğretmenler üzerindeki baskıları protesto ettiler.

Aşağıda, yurtdışında yaşayan TÖB-DER yöneticilerinin yaptıkları basın açıklamasını yayınlıyoruz:

KAMUOYUNA AÇIKLAMA

«Bilindiği gibi, 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra Türkiye'de, diğer demokratik kuruluşlar gibi, öğretmenlerin mesleki örgütü TÖB-DER de kapatılmış, yöneticileri ağır hapis cezalarına çarptırılmıştı. 12 Eylül rejimi bununla da kalmamış, öğretmenlerin yeniden mesleki örgüt kurmalarını yasaklamıştı. İnsan temel hak ve özgürlüklerine, demokrasinin evrensel normlarına tamamen aykırı olan bu durum hâlâ sürmektedir.

Askeri yönetimin, askeri mahkemeler yoluyla TÖB-DER'i yasaklaması, öğretmenlerin sesini boğmaya çalışması üzerine, bir kısım TÖB-DER üyesi öğretmen 1 Nisan 1986 günü Ankara'da Abece adında aylık bir mesleki dergi yayınlamaya başlamışlardır. Derginin amacı, eğitimin ve öğretmenlerin sorunlarını kamuoyuna duyurmak, öğretmenlerin örgütlenme haklarını savunmaktır. Bu amaçla yayın hayatına başlayan Abece kesintisiz olarak 31 sayı çıkmıştır. Türkiye öğretmenleri Abece yoluyla ortak konularını tartışır olmuş, yeniden biraraya gelerek Eğit-Der (Eğitimciler Derneği) adında yeni bir mesleki örgüt kurmuşlardır.

Fakat bu gelişme, bizce hâlâ devam eden 12 Eylül rejimini rahatsız etmiştir. Bu nedenle, Abece'ye antidemokratik baskılar başlatılmış olup, derginin 30. sayısı toplatılmıştır.

Abece'nin 30. sayısında yeralan dört ayrı yazıdan ötürü soruşturma açılmış, yazarları Av.Halit Çelenk, yayıncı Muzaffer İlhan Erdost, öğretmen Ahmet İnce, öğretmen Ziya Gül ile yazıişleri müdürü Mustafa Meriç hakkında Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde dava açılmıştır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri, 12 Eylül darbesinden sonra oluşturulan, olağanüstü yetkilerle donatılmış, yargı birliğine aykırı özel mahkemelerdir. Bu mahkemelerin yargıç ve savcılarından bir kısmı subay olup, özel olarak atanmışlardır. Nitekim, Ankara DGM başsavcısı Nusret Demiral, yukarıda adı geçen Abece yazarlarının yakalanıp sorgulanmaları için Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne emir vermiş, Türkiye'nin saygın hukukçularından Av. Halit Çelenk ile değerli yayıncı Muzaffer İlhan Erdost'un 25 Ekim 1988 günü geceyarısı evlerinden alınarak, siyasi poliste sorgulanmalarını gerçekleştirmiştir. Yürürlükteki yasalara göre avukatların ifadesini ancak savcılar alabilir. Bu açık hükme rağmen keyfiliğin ve yasa tanımazlığın son örneği olan bu uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama Kenan Evren'in F.Almanya gezisi sırasında söyledikleri ile de tam bir çelişki teşkil etmektedir. Fakat bu çelişki bizim için şaşırtıcı olmamıştır. 12 Eylül sorumluları ve bugünkü yönetim dışarıya karşı söylediklerinin tam tersini Türkiye'de uygulayagelmişlerdir.

Değerli hukukçu Halit Çelenk'in soruşturmaya konu olan ve Abece'-nin 30. sayısında yer alan "Hukuk Açısından Demokrasi" başlıklı yazısının bir paragrafında şöyle yazılmaktadır: "Bugün ülkemizde demokrasi adı altında bir baskı rejimi sürmektedir. Dışa bağımlı, işbirlikçi, tekelci burjuvazi kendi dikta rejimini kurmuş ve uygulamaktadır. Demokrasinin temeli olan insan hakları en kaba yöntemlerle çiğnenmektedir". Yapılan uygulama, tam bu görüşün ispatı niteliğindedir.

Abece'ye ve yazarlarına yöneltilen baskılar demokrasiye ve insan haklarına tecavüzün yeni bir örneğidir. Yeryüzünde, düşüncelerini yayın yoluyla açıklayanların Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nde yargılandığı, Türkiye'den başka demokrasi iddiasında olan bir ülke yoktur. Ayrıca bu uygulama Türkiye demokratik öğretmen hareketine yeni bir saldırıdır. Türkiye öğretmenleri adına bu ve benzeri baskıları protesto ediyoruz." ■

"Sivil" Evren F.Almanya'yı Ziyaret Etti

Kenan Evren'i protesto gösterisinden.

12 Eylül 1980'de dört kafadarıyla iktidara silah zoruyla el koyduktan sonra, 1982'de yaptırdığı anayasa oylamasında kendisine de evet dedirtip Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı makamını işgal eden Kenan Evren, 16-21 Ekim tarihleri arasında F.Alman Cumhurbaşkanı Richard von Weizsäcker'in resmi davetlisi olarak bu ülkeyi ziyaret etti.

Biraderi Ziya Ül Hak'ın ölmesinden bu yana Doğu'da gidecek pek yeri kalmayan Kenan Evren bu sefer Batı ülkelerinin kapılarını aralamaya çalışıyor. Amerika ziyaretinden dönerken İngiltere Başbakanı Thatcher'in davetiyle Avrupa'ya kenarından ayak basabildikten sonra bu kez F.Almanya'nın resmi davetlisi olarak Avrupa'ya geldi. Burjuva demokrasisinin doğup geliştiği Avrupa ülkelerinin, demokrasi düşmanlığını, insanlık düşmanlığını binlerce kere kör kör parmağım gözüne misali dünya aleme gösteren böyle birini bugüne dek desteklemeleri ve şimdi de utangaçça da olsa ona kapılarını aralamalarının vebali, bu ülkelerin yöneticilerinin omuzlarında kalacaktır.

Cumhurbaşkanlığı makamını zor kullanarak eline geçiren K.Evren'in omuzlarında 12 Eylül 1980'den bu yana yüzbinlerce kişinin gözaltına alınıp işkenceden geçirilmesinin, yüzlerce kişinin çeşitli biçimlerde katledilmelerinin, idam edilmelerinin, sakat kalmalarının, binlerce ailenin şu ya da bu şekilde parçalanmasının günahı vardır.

Türkiye'nin Cumhurbaşkanı sıfatıyla F.Almanya'ya davet edilen K.Evren Türkiye'de demokratik hak ve özgürlüklerin ayaklar altına alınmasının yazılı belgesi olan "82 Anayasası"nın hamisi ve kefilidir. O "anayasa" 12 Eylül 1980'de ülkeye bir karabasan gibi çöken faşizmin kurumlaştırılmaya çalışılmasının belgesidir. Özal ve yandaşları gibi emek düşmanları, demokrasi düşmanları ülkeyi bu belgenin arkasına sığınarak bir çiftlik gibi yönetmektedirler.

F.Almanya'nın demokratik hukuk kuralları çerçevesinde seçilmiş ve gelecek dönem için de seçilme şansı olan Cumhurbaşkanı Richard von Weizsäcker, işlediği ve işlemeye devam ettiği suçları sayılamayacak kadar çok olan K.Evren için "Evren artık asker değil, Türkiye Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanıdır. Türkiye onun yönetiminde demokrasiye yeniden adım atmıştır" diyerek bugüne kadar suya sabuna dokunmadan yürüttüğü kariyerine kara bir leke sürmüştür. F.Almanya Cumhurbaşkanınına sormak lazım: Türkiye'de kısıtlı da olsa varolan demokrasiye 12 Eylül 1980'de silah zoruyla kim son vermişti? Yüzbinlerce insan kimin yönetiminde işkenceden geçti, halen de geçmeye devam ediyor? Katledilen yüzlerce insanla, idam edilenlerle mi demokrasiye geçiliyor? Örgütlenme hakkının, düşüncelerini söyleme hakkının üzerindeki yasakların demokrasiyle nasıl bir ilişkisi vardır?.. Aslında, diğer yanıyla F.Almanya Cumhurbaşkanı Richard von Weizsäcker bu talihsiz beyanatıyla, Batı ülkeleri yöneticilerinin Türkiye benzeri ülkeler için öngördükleri demokrasi anlayışının, "Doğu için bu kadarı yeter" mantığının açıkça dile getirilmesinin tercümanlığını yapmıştır.

Evren ve kafadarları bugün sivil elbise taşıyor olabilirler. Ama bu onların kafalarının sivilleştiği, hele hele demokratlaştığı anlamına hiç mi hiç gelmez. Onlar 12 Eylül darbesini yaparken sivil değildiler. Silah zoruyla, baskı ve şantajla kabul ettirdikleri 82 anayasasından sonra asker elbiselerini çıkarmalarına rağmen de sivil değildirler. Hamiliğini ve kefilliğini sürdürdükleri demokrasi düşmanı 82 anayasası da, yürürlüğe soktukları diğer yasalar da hiç bir şekilde sivil değildir.

Ellerini kana bulamış, demokrasi katili, Cumhurbaşkanlığı makamını hukuk dışı yollarla ele geçirmiş bu adam F.Almanya'yı ziyaret etti ve geri döndü. Eminiz ki F.Alman demokrasi güçleri böylesi karanlık bir kimliğe sahip birisinin kendi yöneticileri tarafından ülkelerinde ağırlanmasından, caddelerden rahat geçsin, kendisine çürük yumurta atılmasın (gül mü atılacaktı sanki) diye Türkiyeli insanların evlerine hapsedilmelerinden, karakollara günlük rapor vermeye zorlanmasından utanç duyup, azap çekmişlerdir.

Türkiye'nin başına bela olan bu insanlık düşmanlarını, hazırladıkları ve yürürlüğe soktukları kirli belgeleri, onları uygulamada tutanları tarihin çöplüğüne göndermek de bizim boynumuzun borcudur. ■

Önce Havralar Yandı...

Bundan tam 50 yıl önce, 1938'de, 9 Kasım'ı 10 Kasım'a bağlayan gecede Almanya'da ve Avusturya'da, faşizmin saldırganlığının hangi boyutlara ulaşabileceğinin göstergeleri yaşandı. Bu iki ülkede yaşayan ve onyıllardır vatandaşı olan Yahudilerin o gece bütün işyerleri faşist partinin militanlarınca yerle bir edildi, havraları ateşe verildi.

Propaganda amacıyla faşist parti yöneticileri tarafından "Kristalnacht" (Kristal Gecesi), ilericiler, demokratlar tarafından da "Pogromnacht" (toplu kıyım, yıkım gecesi) olarak adlandırılan bu gecede işyerlerinin yerle bir edilmesi, yağmalanması, ibadet yerlerinin hemen hepsinin ateşe verilmesinin yanısıra, yine aynı gece 91 Yahudi asıllı Alman vatandaşı linç edilerek öldürülmüş, bir o kadarı ağır yaralanmış ve 20 bini aşkını da sorgusuz sualsiz tutuklanarak toplama kamplarına gönderilmişti.

"Yahudi sorununun kesin çözümü" yolunda ilk adımı oluşturan pogrom gecesinden sonra sürdürülen saldırganlık 20 Ocak 1942'de bütün Nazi şeflerinin katıldığı "Wansee Konferansı" ile doruk noktasına ulaşmış, bu toplantıda Avrupa'nın 26 ülkesinde yaşayan 12 milyon yahudinin tamemen ortadan kaldırılması "Endlösung" (Kesin Çözüm) kararı alınmıştı. Bilindiği gibi, Alman faşizminin yerle bir edildiği 8 Mayıs 1945'e kadar faşistler 12 milyon yahudiden 8,3 milyonunu başta Auschwitz olmak üzere, Treblinka, Maydanek, Sobibar, Buchenwald ve diğer toplama kamplarında vahşice katletmişlerdi. Önce havraları yakmışlardı, sonra da milyonlarca insanı.

Hitler'i destekleyen, iktidara getiren, bunun karşılığını da bol bol alan Alman tekellerinden IG-Farben, Krupp, Siemens ve diğerleri pogrom gecesinden 50 yıl sonra, bugün varlıklarını daha güçlü olarak sürdürüyorlar. Onların F.Alman parlamentosundaki sözcüleri de doğrudan Yahudi düşmanlığını değil ama, genel olarak yabancı düşmanlığını tırmandırmak için ellerinden geleni arkaya bırakmıyorlar. Dün Hitler'in partisinin militanlarının yaptığını ise şimdi Neonazi örgütlere bağlı faşistler gerçekleştirmeye çalışıyorlar.

Bugün, pogrom gecesinin 50. yıldönümünde yahudilerin ibadet yerlerine hâlen gamalı haç çizilebiliyorsa, yabancı düşmanlığının tırmandırılmasına paralel olarak duvarlara "Yabancılar Dışarı", "Türkler Defolun", vb. yazılabiliyorsa, yetmiyor yabancılara, sonucu ölüme varan saldırılar yapılabiliyorsa bu gelişmenin üzerinde dikkatle durmak, potansiyel tehlikeyi unutmamak ve ona göre tedbir almak gerekiyor demektir. ■

Aziz Nesin Federal Almanya'da

Aziz Nesin Ekim ayı içerisinde çeşitli kuruluşların davetlisi olarak F.Almanya'da bir dizi toplantıya katıldı, konuşmalar yaptı. Yoğun bir ilgiyle izlenen konuşmalarında Aziz Nesin, özellikle "yabancıların içişlerimize müdahalesi" konusuna değindi. F.Alman Sendikalar Birliği DGB ve bağlı sendikaların çağrılısı olarak 15 Ekim günü Köln'de yaptığı toplantıda, sık sık belirtilen "kol kırılır, yen içinde kalır" ya da "aman yabancılara anlatmayalım" mantığının anlamsızlığına işaret etti. Nesin konuşmasında, yabancıların bilimde, ekonomide, maliyede, orduyu ilgilendiren konularda, kültür ve eğitim alanlarında, nihayet sporda içimizi dışımızı nasıl bildiklerini çarpıcı örneklerle sergiledi. Bilimadamlarının verilerini ve bu arada Türkiye'ye değgin verileri dış kaynaklardan almak durumunda olduğunu, dışardan gelen araştırmacılardan daha az olanağa sahip bulunduklarını; ekonomide dışa bağımlılığın herkesçe bilindiğini, maliye alanında ise Türk parasının durumunu IMF, Dünya Bankası ve kredi veren diğer bankaların tayin ettiğini kaydetti. "Yabancıların bilmesini istemediğimiz en duyarlı" meselelerden olan orduyu ise gerek ekonomik bakımdan, gerekse teçhizat teminindeki bağımlılık açısından yabancıların daha iyi bildiğine işaret etti.

Kendisinin F.Almanya ziyaretinin de Alman hükümetinin isteğiyle gerçekleşmekte olduğuna dikkat çeken Nesin, konulan yurtdışına çıkış yasağının "F.Alman devlet başkanı ve dışişlerinin rica şeklindeki emri" ile kaldırıldığını belirtirken, bu durumun kendisi açısından son derece rahatsız edici olduğunu da kaydetti. Erlangen'deki yazarlar toplantısına katılma izni verilmeyen iki yazar bulunduğunu, bunların Türkiye ve G.Afrikalı yazarlar olduğunu da hatırlattı.

Aslında "Yabancıların karışmasını istemediğimiz" tek konunun insan hakları olduğunu söyleyerek konuşmasını sürdüren Aziz Nesin, dışarıda "Türkiye demokratlaşıyor" denirken, içeride antidemokratik uygulamaların son kertede olduğunu vurguladı ve bunun oluşturduğu "çifte standart"a dikkat çekti. İnsan haklarına aykırı uygulamaların varolduğunu, askeri yönetimin sürdüğünü belirten Nesin "üniformalar yasalara giydirildi, askeri yasaları uygulayan kim olursa farketmez" dedi.

Konuşmalarında umutsuzluk ve karamsarlık yaymak istemediğini, gerçekleri dile getirdiğini belirten Aziz Nesin esas olanın "kötü durumları saklamak değil, kötü durumları ortadan kaldırmak olduğunu", "saklamak değil, saklayacak bir şeyin bulunmaması gerektiğini" vurguladı.

Aziz Nesin'in temaslarına F.Almanya'daki Türk ve Alman yayın organlarında ve televizyon programlarında da yer verildi. ■

Türkiyeliler Geri Dönmeliler mi?

Türkiyelilerin B.Avrupa ülkelerine gelmelerinden bu yana geçen yaklaşık 30 yıla varan süre içinde Türkiye'ye kendi iradesiyle dönenler, çalıştıkları ülkelerde kendiliğinden kalmaya karar verenler olduğu gibi son yılların ekonomik krizinin sonuçları olarak çeşitli biçimlerde geri gönderilmeler de yaşanılan gerçeklikler arasında.

B.Avrupa'nın yabancı işçi çalıştıran ülkelerinin yöneticileri de, işverenleri de, yabancı işçi getirip çalıştırma olayına tüketim toplumlarının en has özelliklerinden olan "eskit ve hemen at" mantığıyla yaklaştıkları için bugün onlara göre "eskiyen", birinci kuşak diye de adlandırılan yabancı işçilerin biran önce geri dönmeleri gerekmektedir. İşverenler ya da hükümet temsilcileri böyle istiyor ama, olayın diğer taraftarları, yani yabancı işçiler, halen istedikleri maddi birikimi sağlayamadıkları için, kendi ülkelerindeki ekonomik krizlerin ürkütücü boyutlarından korktukları için, yıllardır içinde yaşadıkları bu toplumların günlük yaşamından isteyerek ya da istemeyerek etkilenip, bu yaşam biçimine bir miktar adapte oldukları için, çocuklarının devam eden eğitimlerinin sonuçlanması için ve en önemlisi eskitilip sokağa atılacak bir eşya değil insan oldukları için bu ülkelerde yaşamaya devam ediyorlar.

Başta F.Almanya olmak üzere işçi çalıştıran kapitalist ülkelerin egemen güçlerinin gitmeleri gereken ama gitmemekte direnen yabancı işçilerin çıkardıkları "sorun"a çözüm arayışları genellikle iki noktada odaklaşıyor. Birincisi; işsizlik sorunun çözümünde gerçekçi olanakları (çalışma saatlerinin kısaltılması, vb.) kullanmayıp toplumu daha pratik gibi görünen bir sonuca doğru yöneltmekte (yabancılar giderse onların yerleri kendilerince doldurulur, işsizlik ortadan kalkar), böylece politikalarını öylesi olgular üzerine oturtan gerici, neofaşist örgütlenmelerin yabancı düşmanı politikalarına el altında destek çıkılmaktadır. Tırmanan yabancı düşmanlığı sonucunda ürkerek bu ülkeleri terkedenlerin kesin sayısı belli olmamakla birlikte, zaman zaman günlük basına yansıyan örnekleri var. İkinci yol ise daha ince ve kurnazca izlenmek istenen bir yol. Özellikle son yıllarda yoğun olarak uygulanan ve kendi içinde bir oranda başarıya da ulaşan bu metod, yabancı işçileri maddi teşviklerle dönüşe zorlama şeklinde hayata geçiriliyor.

Bu ikinci yolla ülkelerine geri gönderilen, özellikle Türkiyelilerin sayısının onbinleri aştığı biliniyor. Ve bu uygulama sonucu geri dönenlerin pek çoğunun çeşitli dozlarda pişman oldukları da yine günlük basına yansıyan haberler arasında. Geri dönenler pişman oluyorlar, çünkü; kendi ülkelerine, yakınlarına kavuşmuş da olsalar, ellerine belli bir miktar para da geçmiş olsa (kaybettikleri daha çok), işin özünde kendi özgür iradelerinin belirleyici olmaması bulunmaktadır, işin özünde insani olmayan bir yan, "eskit ve hemen at"ın biraz pahalıya malolan mantığı yatmaktadır.

Çalıştırdığı insanları birer meta olarak değerlendiren burjuvaziden insani çözümler beklemek tabii ki boşuna. Onun için de onlar bildikleri yolda yürümeye devam edecekler. Devam etmek istediklerinin en son örneği yine F.Almanya'da yaşanıyor. F.Almanya'nın en büyük tekellerinden biri olan Ruhr Kömür İşletmesi ocaklarında çalıştırdığı 16 bin Türkiyeli işçiyi maddi teşvik de dahil bir plan dahilinde işten çıkarıp Türkiye'ye geri göndermek istiyor. Bu plan ne derece hayata geçecek şimdilik bilinmiyor. Çünkü geçmişte yaşanan bu tür geri dönüşlerin detaylarının tartışılması olsun, iradesi dışında gidenlerin pişman olduklarının buralara ulaşan serzenişleri olsun, insan olma onurunun daha önemli olduğunun kavranması ve benzeri nedenlerin sonucunda, daha önceki maddi teşvikle dönüşlerde birbirlerini çiğneyerek ön sıralarda yer almak isteyen Türkiyeliler, olaya bu sefer rağbet etmediler.

Böylece burjuvazinin planı bu olaya özgü olarak bir noktada bozuldu. Pek tabii ki halka bir yerinden koptu diye burjuvazi yabancı işçiler için düşündüğü çözümlerden vazgeçmeyecek. Yeni çözümler bulacak, yeni yaptırımlar uygulayacaktır. İşte bu noktada bizlere, insan olma onurunu taşıyan herkese, bu ülkelerde çalışan yabancı işçilerin maddi teşviklerle de olsa, çıplak zor kullanarak da olsa ülkelerine geri gönderilmek istenmelerine, olayın özünde zor olgusu yattığı için, karşı çıkmak görevi düşmektedir.

Diğer yandan, bu ülkelerde çalışan Türkiyeliler olsun, diğer yabancı işçiler olsun, kavramaları gereken olgu, emeği ile geçinerek sınıf atlamanın mümkün olmadığının bilince çıkarılmasıdır. Bu olgu bilince çıkarılmalıdır, çünkü, özellikle Türkiyeli işçiler daha çok kazanmak için en kötü çalışma koşullarına evet demektedirler, daha çok kazanmak için işçi sınıfının genelinin aleyhine çalışma temposunu hızlandırmaktadırlar ve ellerine geçeni biriktirme uğruna toplumsal hayattan kendilerini tecrit etmektedirler. Ya da para biriktirmeye olan zaafları işverenler tarafından, içinde geri döndürülmek de dahil çeşitli biçimlerde kullanılmaktadır. İşçilik yaparak sınıf değiştirmenin mümkün olmadığı kavrandıktan sonra, kalmak isteyen tespit edilen o hareket noktasına göre kalır, yaşadıkları ülke işçi sınıfının verdiği ekonomik, demokratik ve politik hakların korunması ve yenilerinin kazanılması mücadelesinde yerini alır, ya da dönmek isteyen kendi iradesiyle hareket eder, dolaylı ya da dolaysız hiç bir teşviğe açık kapı bırakmadığı için onurunu koruyarak, insan olarak geri döner. Aldığı bilince paralel olarak, sınıf atlamanın bir diğer aracı olarak gördüğü ve toplumsal planda gerici konuma tekabül eden küçük esnaflığa yönelmez, sınıf mücadelesine devam eder. Böylesi bir bilinçle döndüğü için pişman da olmaz! ■

restroikaya başladığımızda ve dünya önyargısız olarak dikkatlerini üzerimizde yoğunlaştırdığında, tuhaf bir durumla karşılaştık. Dünya değişiyor, başka gerçeklikler oluşuyordu, ama uluslararası ilişkileri hâlâ savaş sonrası dönemin, soğuk savaşın eski ilkeleri biçimlendiriyordu. Aynı düşünce klişeleri varlıklarını koruyordu. Yani burada da bir yeniden yapılanmanın aciliyeti kendini gösteriyordu. Şimdi uluslararası ilişkilerle bağlantılı olarak şüphesiz başka bir kavrama, "yeni düşünce" kavramına sahibiz.

Barışçı yanyana varolmanın, günümüz gerçeklikleri dikkate alınarak ve toplumsal sistemin özgürce seçilmesi ilkesiyle de bağlantı içinde esaslıca düşünülmesi gerektiği kanısındayız. Farklı da olsak, aynı uygarlığın, belki evrendeki yegâne uygarlığın parçalarıyız. Bu dünya organizması çelişkilerle dolu ve karmaşık da olsa, herşey ortak bir kaderle birbirine bağlıdır. Farklılıklar askeri bir cepheleşmeye neden olmamalı, bunun yerine mübadele, yarışma ve kıyaslama için koşul ve motif olarak kavranmalıdır.

Ben iyimserim, 2000 yılını atom silahlarından arınmış bir dünyada, hiç değilse atom silahlarının hurdaya çıkarılmasına cidden başlanmış bir dünyada yaşayacağımızı umuyorum. INF sözleşmesinin bahar getirmeyen bir çiçek rolünde düşünülmediğine inanıyorum. İnsanlık sağduyudan sadece kısmen yararlanmamalı, onu tümüyle hayata geçirmelidir.

□ *Perestroika için uzun vadeli ne gibi güvenceler var? Burada hukuk reformu ne gibi bir rol oynuyor?*

■ Bu, sosyalist hukuk devletine giden yolda anahtar bir sorundur. Yetkinin gaspedilmesi ve kötüye kullanılması gibi bir imkânı halkın desteğiyle ortadan kaldırmaya kesinlikle kararlıyız. Yurttaşların hak ve özgürlüklerini anayasada teyid edildiği gibi emin şekilde güvence altına almak istiyoruz. Ayrıca bizzat anayasayı da takviye edip, mükemmeleştireceğiz.

Sosyalist hukuk devletini güvence altına alan zorunlu kimi şartlara riayet etmemiz gerekir. Bu şartlardan biri, tarihin bize bir kereden fazla kanıtladığı gibi, şudur: Bir kişiye yetki sadece sınırlı bir zaman için, yasayla belirlenmiş bir süre için verilmeli. Bir diğer şart: Yetki asla liyakatsız kişilerin ellerine geçmemelidir. Elbette bunu söylemek yapmaktan daha kolaydır. Ama bunu mutlaka, bilhassa pek çok adayın arasından en iyisini seçmek ve sürekli, seçim aralarında da seçmenler önünde hesap vermek suretiyle yapmak zorundayız. Nihayet kendiliğinden anlaşılacağı gibi, yasalar önünde herkesin eşitliği güvence altına alınmalıdır.

Devamla: Yetki küçük bir insan topluluğunun ellerinde aşırı derecede yoğunlaşmamalıdır. Parti, yasama, yürütme ve mahkemeler arasındaki sorumluluğun kesin şekilde paylaştırılmasına başladık. Bunların dördü de demokratikleşmenin yeni taleplerine uyum göstermek için değişmek zorundadırlar. Aslında bu bir hukuk devrimi olduğu halde, biz politik sistemin reformu olarak adlandırıyoruz. Ceza yasasında, medeni hukukta ve diğer normlarda bir yenileştirme işine giriştik. Bu yenileştirmenin özünü yurttaşların kişiliğin korunması ile onurunun, mülkiyetinin ve konutunun dokunulmazlığı gibi vazgeçilmez hakları oluşturuyor. Vicdan özgürlüğü güvence altına alınacaktır.

Kısacası, yasallık olmaksızın halk iktidarının olamayacağından hareket ediyoruz. Karmaşık, zor ve kimi bakımlardan sancılı bir süreç başlattık. Her şey yeni sisteme bir gecede boyun eğmeyecek. Nihayet yasaları da insanlar yapıyor. Yasaları çiğneyen ve uygulamadan kaldıran da yine insanlardır.

□ *Glasnostun sınırları var mı?*

■ Elbette. Bu sınırlar yasalar ve akıl tarafından çizilmiştir. Ahlaki normların ve tabii toplumsal düzenimizin istikrarının çıkarları ile sosyalist sistemde karar kılmış olmanın belirlediği sınırlar da vardır. Nihayet eski Rusya'yla, ulusal zihniyetle, öte yandan Sovyet düşünce tarzıyla, iyi ve kötünün değerlendirilmesine dair Sovyet ölçütleriyle ilgili olan belirli geleneklerimiz vardır. Bu ölçütleri insani kavramların tamamlayıcı bir parçası olarak görüyoruz, yine de nüanslar kaçınılmazdır.

Glasnostun bugünkü seviyesine asla nihai olarak, hatta ara durak olarak da bakmıyoruz. Demokrasi eğitimiyle ve politik kültürün gelişmesiyle glasnost pek çok nüans ve vurgu kazanacaktır. Ve böylesi iyidir.

Eski katılık ve monotonluktan sosyalist fikir plüralizmine geçiş ne kadar sert görünürse görünsün, Parti geri çekilmek niyetinde değildir. Açıklık olmadan demokratikleşme, demokratikleşme olmadan da perestroika, toplumumuzun ve düzenimizin devrimci yenilenmesi olmaz. Eleştiriye kapalı alanlarla çifte ahlak "vahalarını" ve kanunsuzluğu yoketmek, lafla iş arasındaki çelişkiyi aşmak için kararlı bir rota tutturduk. Bir basın yasası üzerinde çalışılıyor, tüm Sovyet yurttaşlarının birinci elden haberlere ulaşmalarını geliştirecek başka yasal hükümler de çıkarılmalıdır. Fakat şunu biliyoruz: Adil yasalar yapmak yetmez. Önemli olan, bu yasalara uymayı güvence altına almak ve bunun ötesinde hakları savunmayı ve bunu görevlerle bağlamayı öğrenmektir.

□ *SBKP gelecekte devlet ve toplumda bugüne dek olandan farklı bir rol mü oynayacak?*

■ Bizzat SBKP'de de, Parti yaşamında da bir yeniden yapılanma başladı. Parti çok sayıda ekonomik ve idari görev üstlenmişti ve bunların hepsiyle uğraşmayı artık başaramıyordu. Öte yandan devlet organları kendi görevlerini yerine getirmeyi unuttular. Parti artık rolünü ve faaliyet yöntemlerini 27. Parti Kongresi'nin ve 19. Parti Konferansı'nın verdiği göreve uygun olarak değiştiriyor.

Politik reforma bizzat Partide niteliksel değişiklikler yaparak başladık. Parti kendini yenilemeli, asli hedeflere arılıklarını yeniden kazandırmalı ve her sözle, her işle toplumun politik yönetici gücü olmayı hak ettiğini kanıtlamalıdır. Fakat kanunları, bunu tekrarlamak istiyorum, parlamentomuz yapmalı, hükümet yürütme gücünü yerine getirmeli ve yargı kararlarını yargı organı vermelidir.

Herşey hemen ilk hamlede başarılamıyor. Kimi alanlarda eskinin yeniyle değiştirilmesi gıcırtılarla gerçekleşiyor. İnsan büyük bir işe girişti mi, pek çok şeye hazırlıklı olmalı. Fakat hiç kimse zamanın akışını durdurmayı başaramamıştır. Akıntılı sele dalma cesaretini gösterdik, çünkü karşı kıyıyı biliyoruz. Oraya mutlaka ulaşacağız.

□ *Şu sıralar SSCB'de had safhada bir tüketim malları bunalımı hüküm sürüyor. Bu duruma nasıl gelindi?*

■ Sorunuz ülkemizdeki durumun aşırı ölçüde kasvetli bir değerlendirmesini içeriyor. Evet, bu alanda pek çok problemimiz var. Bu sorunları bütün keskinliğiyle ortaya koyuyoruz, fakat çıkışsızlık içinde değiliz. Bu meselenin nasıl düzeltilmesi gerektiğini biliyoruz ve bunun için de imkânlarımız var. Zamanında Karl Marx, toplumun çalışmayı bırakması halinde batacağını yazmıştı. O halde en önemli şey, düzenli, yeni tarz ve biçimde çalışmaya bağlıdır. Bunun için de pek çok şey değiştirilmelidir ve biz bu işe giriştik.

Çarlığın, feodal ve kapitalist geçmişin mirasının aşılmasında özgürlük, eşitlik ve kardeşlik mücadelesinde köklü sosyal dönüşümleri devrim koşullarında gerçekleştirdik. Toplumumuzda insan sosyal açıdan güçlü şekilde korunuyor. Ama bu problemin bir yönüdür.

Diğer yön şudur: İdari komuta sisteminin pratiği ve o sıralar emeğin maddi ve manevi teşvikinin küçümsenmesi toplumda yıllardan beri olumsuz görünümlerin —pasiflik, eşitlemecilik, asalak ruh hali, gündelikçi psikolojisi ve benden sonrası tufan zihniyeti— artmasına yol açtı.

Şimdi her alanda bunu kararlıca aşmak gerekiyor. Bu, üretim araçlarının kiralanmasıyla, verimlilik ilkesiyle, ayrıca kooperatifler vasıtasıyla, diyalektik bir birlik oluşturan birey ve toplum çıkarlarının birbirine bağlanmasıyla uygulamaya geçirilebilir. Diğer bir deyişle: Sosyalist mülkiyet tasarımının, onun imkânlarının ve ondan yararlanma yöntemlerinin genişletilmesiyle. Elbette ekonominin yeni, daha üst düzeyine ancak yeni teknolojilerin yolunu açarak ulaşabiliriz. Bu yüzden öncelikleri ve yapısal politikaları hızla değiştiriyoruz.

Gıda maddeleri ve tüketim malları üretimi ile sosyal alana, en başta konut yapımına, sağlık ve eğitim alanlarında köklü iyileştirmelere mutlak öncelik veriyoruz.

□ *SSCB Marshall Planı'nın yeni bir varyantını reddeder mi?*

■ "Marshall Planı" sözü SSCB için ilk kez ortaya sürülmüyor. Kanımca burada, Sovyet ekonomi katarının kapitalist lokomotif olmaksızın dağı aşamayacağına dair imaj ve bir bakıma da eski kibrin nüksetmesi sözkonusudur. Uzun bir tartışmadan kaçınmak için şunu söylemek istiyorum: Sorunlarımızı kendi gücümüzle çözebileceğimize emininiz, ama dış bağlantıların bize sunacağı imkânlardan sonuna kadar yararlanmaya da hazırız. Kimsenin bize "destek çıkmasını" beklemiyoruz. Sözkonusu olan uyumlu çıkarlardır. Silahlanma harcamalarının yükünü hafifletmek hem sizin hem de bizim çıkarımızadır. Ekonomik ve bilimsel-teknik ilişkiler kurmak hem sizin hem de bizim çıkarımızadır.

Batı, dünya ekonomisi, ticaret, kredi ilişkileri ve teknoloji üzerindeki ideolojik ipoteğin, tıpkı silahlanma yarışı gibi, sadece bizim değil onların da sorunlarını artırdığını giderek anlayacaktır. Bu, meseleye tamamen başka, her iki tarafın da ancak böylelikle kazançlı çıkabileceği bir tarzda yaklaşmaya bağlıdır. Gelecekteki işbirliğimizin hangi somut biçimleri alacağı tali bir konudur.

□ *Perestroika'nın başarıya ulaşması halinde Sovyetler Birliği diğer pekçok devlet için bir örnek olabilir. ABD'deki kimi güçlerin bu gelişmeyi engellemek için çaba göstereceğini hesaplıyor musunuz?*

■ ABD'deki gerici güçlerin duygu ve niyetleri görmezden gelinemeyecek bir gerçekliktir. Ancak son yıllar gösterdi ki, bu güçler kadiri mutlak değildir.

Burada çağımızın önemli bir özelliği yatıyor. Şüphesiz ABD'deki gerici güçler —bunların ayrıca Federal Almanya dahil diğer ülkelerde de kafadarları var— kesinlikle değişiklik istemiyorlar. Ama değişiklikler çağımızın stratejik, politik ve ekonomik gerçekliklerinin gereğidir. Yeni politik düşüncenin gücü kanımca tam da bu gerçekliklere dayanmasında yatmaktadır. Ve bu, başkalarının sana nasıl davranmasını istiyorsan, senin de başkalarına öyle davranmanı şart koşar. Herkes bunu benimserse, dünya iyiye doğru hızla değişecektir.

□ *Genel insani çıkarların sınıf çıkarlarından öncelikli olmasını talep ettiniz. Hatta sosyal demokrasinin tecrübelerinden yararlanmaktan da söz ediliyor. SPD ile ilişkileriniz nasıl?*

■ Komünistlerle sosyal demokratlar arasındaki ideolojik farklılıklar bir gerçekliktir. Fakat bunlar arasındaki ilişkilerde son zamanlarda önemli olumlu değişikliklerin meydana geldiği de bir gerçekliktir. Geçmişin üstesinden gelmek, insanın ders çıkarmasına bağlıdır.

Başka bir şey daha: Sosyal demokrat hareketin olduğu gibi komünist hareketin de kurucuları olan Alman Karl Marx ve Friedrich Engels evvela insani çıkarların önceliği fikrini formüle ettiler. Bu fikri sekterlerle yapılan tartışmada savunan Rus sosyal demokratı Lenin'den başkası değildi. Ve devrimimizin zaferinden iki gün sonra tarihi barış kararnamesini kaleme alan yine Lenin'di. Uygarlığın kaderi bakımından anlamı Birinci Dünya Savaşı'nın korkunç tecrübeleriyle zaten kanıtlanmış olan genel insani değerler fikri, Lenin'in 1922 Cenevre Konferansı'nda geliştirilen sıkı uluslararası kontrol altında tam bir silahsızlanma planına yol açtı.

Bunlar sosyalist idealin dünya politika yıllıklarına yazılmış ilk unsurlarıdır. Bugünkü aşamada yeni gerçeklikleri dikkate alarak böylesi bir yaklaşımı uluslararası ilişkilerde fikren ve fiilen hayata geçirmeye çalışıyoruz.

* * *

Yukarıda geniş özetini verdiğimiz yazılı cevaplara ilaveten Spiegel muhabirleri Gorbaçov ile sözlü bir mülakat da yaptılar. Aşağıda bu

görüşmeden bazı bölümleri yayınlıyoruz.

■ Sorularınıza verdiğim yazılı cevaplarda kendi politikamızla ilgili değerlendirmemi somut olarak ifade etmeye çalıştım. İnsanın kendisi hakkında konuşması her zaman zordur. Ama o ölçüde de gereklidir. Politik sorunlar ile Parti ve hükümetin faaliyetlerini daha iyi tartışabilmek için glasnost ve perestroikayı başlattık. Bazen bize zor gelen şeyin üstesinden halkımız başarıyla geliyor.

Elbette ülke değişiyor. Bu değişiklikler toplumumuzun tüm önemli alanlarını —hem ekonomiyi, özellikle mülkiyet ilişkilerini, hem de politik konuları, özellikle politik reformu ve kültürü kapsadığı için derin bir süreçtir.

Önümüze koyduğumuz yüksek hedeflere kıyasla aslında yolun henüz başındayız. Nihai hedefimizden, derin değişiklikleri gerçekleştirmekten henüz çok uzakta olduğumuzu biz de görüyoruz. Ama ara hedefler de var. Batı'da basın perestoikayla ilgili pek çok şey yazıyor ve kendi yargısını veriyor. Perestroikanın ve de mevcut yönetimin tükenmeye yüz tuttuğunu iddia eden organlar da var. Perestroika tespit edilen hedeflere giden yolda ciddi zorluklarla karşılaştığı an başarısızlığa uğrayacakmış. Bütün bunlar var. Fakat, bizim ve politikamızın sadece ülkemizde değil dışarıda da, ve sadece dostlarımız tarafından değil, ayrıca, şöyle söyleyeyim, partnerlerimiz tarafından da doğru anlaşılmasını istiyoruz.

Eğer Federal Almanya'da Sovyetler Birliği imajının değiştiğini ve perestroikamızın toplumunuzda yankı bulduğunu söylüyorsanız, bu ilginç. Daha fazlasını söyleyeyim: Bu önemli.

□ *Sayın Genel Sekreter, yoksa sayın Devlet Başkanı mi diyelim? Hangi ünvanda karar kılmalıyız, hangisi daha önemli?*

■ Hangisinin hoşunuza gittiğine siz karar verin. Bu sizin sorununuz (*gülerek*).

□ *Her iki makamın da aynı derecede önemli olduğunu kabul edelim. Önümüzdeki yıl Federal Almanya'yı umarız ziyaret ettiğinizde uluslararası işbirliğinde güvenin ne kadar arttığını kendiniz de tespit edebilirsiniz. Bu başlı başına değerlidir. Ama Genel Sekreter ülkemizi sadece devlet konuğu olarak tanımıyor. 1975 yılında —o zamanlar Partinin Stavropol Bölge Sekreteriydiniz— insanlar arasında tanınmaksızın dolaştınız.*

■ Basit olmasa da ilginç bir ziyaretti bu. Neden? (*Yanında oturan Valentin Falin'i göstererek*) Federal Almanya'daki o zamanın Büyük Elçisi herhalde bir delagasyonun başında yaptığım seyahati hatırlayacaktır. Bu gezi faşizmin yenilgiye uğratılmasının 30. yıldönümü vesilesiyle yapılmıştı. Özellikle Frankfurt am Main yakınlarındaki bir benzin istasyonunda yapılan bir tartışmayı hatırlıyorum. Arabaya benzin konurken hediyelik eşya satın almıştık. Benzinci Rusça konuştuğumuzu işitti. "Görüyorum ki, Rus'sunuz" dedi, "bakın bir, Almanlar bölündü..."

Şöyle cevap verdim: "Bunu niye benim başıma kakıyorsunuz? Birincisi, bu Almanların yol açtığı belirli olayların bir sonucu olarak ortaya çıktı. Şüphesiz biz Almanları faşizmle asla bir tutmadık. Faşist birlikler tam da Moskova'nın önündeyken şiar şuydu: Hitlerler gelir ve gider, Alman halkı, Alman devleti kalır."

1926 doğumlu olan muhatabım devam etti: "Stalin, Alman devleti kalacak, demişti, ama bölündü." Ona şöyle cevap verdim: "Amerikalıların nasıl bir planı vardı, mağlup Almanya'ya nasıl davranmak istiyorlardı ve biz ne teklif etmiştik? Almanya'yı, Alman devleti bir daha asla ayağa kalkmasın diye küçük parçalara bölmeyi kim teklif etti? Biz değil. Biz demokratik, antifaşist *bir* Almanya'dan yanaydık."

Konuşma devam etti. Tüm tarihsel olayları yeni baştan gözden geçirdik. Ardından şöyle dedi: "Bunların hepsini ben de biliyorum. Fakat savaştan sonra da tek bir devlet kurma çabaları olmasına rağmen, ne olduğunu görüyorsunuz."

Bunun üzerine şöyle dedim: "Daha sonra ikili, üçlü işgal bölgeleri oluştu ve bu böyle devam etti. Pek çok nedenle ithamlarınızı yanlış adrese yönelttiniz."

Tabii düşünceye de sevkeden bu gezide yine de farklı insanlarla pek çok güzel karşılaşmalar da oldu, sadece komünist ve diğer demokratlarla değil, ayrıca tersane işçileriyle, keza düşünce hayatının temsilcileriyle de... Stuttgart Üniversitesi'nde de bulunduk. Hiç zorlanmaksızın Nürnberglilerle konuştuk. Ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin iyileşebileceğini hissettim. Ve şimdi öyle oluyor.

□ *Burada bütün tarihi yeni baştan ele alamayız. Amerika Birleşik Devletleri ve Büyük Britanya'nın Almanya'yı bölme planları güttükleri ve bu planların Sovyetler Birliği ile hiçbir ilgisinin olmadığı şüphesiz doğrudur. Size bir soru daha soralım. Siz on yaşındayken Almanya ülkenize saldırdı. Almanlarla ilgili hoş olmayan anılarınız da olmalı. Öyle mi?*

■ Doğru. Savaş halkımızda ağır yaralar bıraktı, her aile bundan nasibini aldı. Bundan bir ders çıkartılabilir: Benzeri bir şeyin bir daha tekrarlanmaması için her şeyi yapmak zorundayız. Bir şey daha: Doğu politikanızla ve bizim buna karşılık attığımız politik adımlarla ilişkilerimizi yeni bir düzeye getirdik. Bu politikaya ağırlığını koyan herkese müteşekkiriz.

□ *(Augstein): Şimdi sizde olduğu gibi bizde de Stalin ve Stalinizm üzerine bir tartışma yürütülüyor. Ve bu konuda katiyen birlik yok. Meselâ ben, sayın Falin bilir, ülkemde neredeyse Stalinist olarak görülürüm, çünkü şöyle düşünüyorum: Stalin Sovyet sınırları içerisinde ne yapmış olursa olsun, yine de Hitler karşısında son tahlilde önemli bir liderdi.*

■ Bu konuyla ilgili olarak, elimdeki bilgilere dayanarak, Ekim Devrimi'nin 70. yıldönümünde yaptığım konuşmada görüşlerimi belirttim. Şimdilik elimde başka bir hükme varmama vesile olacak farklı bir bilgi yok. Tarihimizin bütün dönemlerinin araştırılması devam edecek ve bu çabaya toplumumuzun bütün entelektüel güçleri katılacaktır. ■

Ekim Devrimi'nin 71. Yıldönümü

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 71. yıldönümü, bu devrimden sonra Sovyetler Birliği'nin tanık olduğu en köklü dönüşümlerin hayata geçirildiği ve doğrudan bu devrimin devamı olarak kabul edilen perestroika koşullarında kutlanıyor. Ekim Devrimi'nin büyük tarihi önemi, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin bugün gösterdiği dinamizmle birleştiğinde şüphesiz daha bir anlam kazanıyor.

M.Gorbaçov, yıldönümü vesilesiyle yaptığı konuşmada, perestroikanın, Ekim 1917'de halkın verdiği sosyalist kararın doğrudan devamı olduğunu belirterek, devrimin temel değerlerinin o zamandan beri Sovyetler ülkesinin ilermesinde, en zor dönemleri de dahil daima kaynak teşkil ettiğini söyledi.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 71. yıldönümü dolayısıyla Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Merkez Komitesi, SBKP MK'ne bir kutlama mesajı gönderdi. Mesajda şöyle deniliyor:

"İnsanlığa, gerçek sosyal kurtuluşa ve siyasi, ekonomik, sosyal, manevi ve entellektüel baskının her biçiminden özgürleşmeye giden yegâne yolu işaret eden Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 71. yıldönümünde Türkiye Sosyalist İşçi Partisi adına yoldaşça selamlarımızı iletiyoruz.

Sovyet halkının, öncüsü —Yüce Lenin'in partisi— SBKP'nin rehberliğinde geçen yetmiş bir yılda ulaştığı kazanımlar sosyalizmin muazzam potansiyelini sergilemekte ve evrensel bir önem taşımaktadır. Dünya sosyalizminin güçlü varlığı, uluslararası komünist ve işçi sınıfı hareketinin yadsınmaz mevcudiyeti, ulusal kurtuluş hareketlerinin zaferleri, hayatın her alanında Sovyet halkının gerçekleştirdiği büyük atılımın altını çizen bu kazanımları yansıtmakta ve paylaşmaktadır.

Bugün de, hayatın her alanını kucaklayan sosyal süreçlerde köklü bir ivmelendirmeye işaret eden perestroika hamleleri yalnızca Sovyetler Birliği'nde değil, tüm dünyada güçlü etkiler yaratmak durumundadır. Sosyalizme toplumsal örgütlenmenin en ileri biçimlerini kazandırmak ve sosyalizmin insancıl doğasını azami ölçüde açığa çıkarmak hedefleri doğrultusundaki somut kazanımlar ve başarıların tarihi önem ve etkiye sahip olacağı kuşkusuzdur.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 71. yıldönümünü kutlarken, militan selamlarımızı ve kardeşçe duygularımızı bir kez daha iletiriz.

Yaşasın Büyük Ekim Sosyalist Devrimi!

Yaşasın Marksizm-Leninizm ve Proletarya Enternasyonalizmi!

Yaşasın Barış!"

Borçlar ve Silahsızlanma

IMF ve Dünya Bankası'nın Eylül ayı içerisinde Batı Berlin'de toplanan yıllık toplantısı sırasında gerek toplantı için tartışmalar, gerekse düzenlenen karşı toplantılar ve sokaklarda gerçekleştirilen büyük protesto gösterileri, emperyalizmin dış borç tuzağındaki Latin Amerika, Asya ve Afrika ülkelerinin ne hale getirildiğini bir kere daha sergiledi.

Resmi toplantılara katılan bankerler, bankacılar, finans kuruluşları temsilcileri ve hükümet yetkilileri borçlu ülkelerin durumuna "anlayış" gösterme formülleri aradılar. Bu arayışın tek bir nedeni vardı: Deniz bitmişti! Yıllardır dış borç ve faiz adı altında bu ülkelerin siyasi ve sosyal yapılarını altüst ederek, ekonomilerini yıkıma sürükleyerek yağmalanmadık kaynak bırakılmamıştı. Özellikle dış ticarette sürekli olarak bu ülkelerin aleyhine olan gelişmeler, tırmandırılan silahlanma harcamaları ve katmerli faiz uygulamaları ile sadece Orta ve Güney Afrika'nın borçları 1982'de 69 milyar dolardan, 1987'de 123 milyar dolara fırlamış bulunuyor. Sözkonusu sürede Asya'daki ülkelerin borcu 174 milyardan 287 milyar dolara, Latin Amerika'da ise 332 milyardan 431 milyar dolara çıkmış bulunuyor. Latin Amerika'nın 15 yıl önceki toplam borcu sadece 42 milyardı.

Gerçek bir çözümün ancak borçlu ülkelerin birlikte hareketiyle gerçekleşebileceği açık. B. Berlin'de IMF ve Dünya Bankası toplantısına paralel olarak yapılan karşı toplantıda Havana'daki Dünya Ekonomisi Enstitüsü'nden Hector Leon dış borçlarla ilgili olarak ülkesinin tutumunu açıklarken şunları dile getirdi:

"Sorunun henüz bu boyutlara ulaşmadığı yıllar öncesinde, en yoksul ülkelerin borçlarının silinmesi ve diğer borçlu ülkeler için de ödeme koşullarının iyileştirilmesinden söz etmiştik. Ne ki borçlar artık salt ekonomik bir problem olmaktan çıktı ve politik bir çözüme ihtiyaç gösteren global bir politik probleme dönüştü. Bu nedenle 'tek tek' düzenlemelerden hareket edilemez, sadece global bir çözüm olabilir.

Bankaların mahfına yol açmaksızın ya da sonuçları kestirilemeyecek uluslararası bir mali çöküntüye meydan vermeksizin borçların ödenmesi için gerekli paranın nereden geleceği sorununun çözümü için, gelişmiş ülke hükümetlerinin bu borçları üstlenmelerini ve bunları silahlanma bütçesinden finanse etmelerini öneriyoruz. Bunun için büyük kesintiler yapmaya gerek yoktur. Küba yüzde on ila on iki arasında bir kısıntı yapılmasını öneriyor. Geride kalan miktar insanlığı defalarca mahfetmeye yeter. Silahlanma harcamalarında yapılacak yüzde onluk bir indirimle Afrikanın dış borçlarının faizler de dahil yarısının hemen ödenebilir hale geleceğine ilişkin hesaplamalar vardır. Bu teklif günümüzün barış ve gelişme gibi çok önemli iki veçhesini birbirine bağlıyor." ■

141-142 VE REFERANDUM

(4. sayfadan devam)
sallaşması darlığında konulursa, ya da bu partilerden ikisinin birleşerek tek bir parti halinde yaşala çıkmaları tarzında konuya yaklaşılırsa, söz konusu partilerin mensubu ve taraftarı olmayan geniş bir potansiyelin dışarlanması gibi bir sonuca yol açılır.

Sürmekte olan birleşme girişimleri olumlu sonuçlansa bile birleşik partinin tek parti olarak yasallığı beklemesi, yasala çıkma mücadelesi vermesi, bu partilerin dışında olan fakat oluşumuna başlangıçtan itibaren katıldıkları taktirde yasal bir partide yer alabilecek olan başka parti ve çevreleri, binlerce insanı dışarıda bırakmak sonucu getireceği için birlik sorununu çözebilecek bir yol değildir. Birlik sorununu çözemeyeceği gibi, yasallık için verilen mücadeleyi de zaafa uğratır. Pek çok kimse kendini **doğrudan** ilgilendirmeyen böylesi bir projeye katılmak için istekli davranmaz.

Oysa yasallık mücadelesi birlik —yani işçi sınıfının tek partisi— çerçevesinde ele alınacak olursa, böyle bir partiye katılacak olan herkesin gönüllü katılımının sağlanması, bunun için de onların yeterli bir tartışma sürecinden geçerek, kurulacak partiyi hep birlikte oluşturmaları, yani buna uygun yöntemlerin ve mekanizmaların işletilmesi gerekmektedir.

Bu zorunluluk tek bir yasal işçi sınıfı partisine ulaşmak perspektifini önümüze koyarak bugünden itibaren mümkün olan en geniş birlik sürecini başlatmak, oluşturulucak olan partiyi bugünden itibaren hep birlikte oluşturmaya başlamak hassasiyetini önemle gözetmemizi gerektirir.

Böyle bir başlangıç aynı zamanda 141-142'nin ve ona eş düşen tüm yasak ve kısıtlamaların devrimci ve demokratik dinamiklerle kaldırılması mücadelesinin de büyük bir ivme kazanması, bu süreç içinde hem birleşme, yakınlaşma ve hem de yasalda yerimizi alma uğraşının içiçe geçerek, hep birlikte gerçekleştirilmesi demektir.

Böyle bir sürecin olanakları vardır, geç bile kalınmıştır. Bugünden tezi yok, hem bu kapsamda bir birleşme sürecini, hem de yasal platformda işçi sınıfı partisini —ona katılacak olan herkesle, onların iradeleriyle ve aktif çabalarıyla— yaratmak için kolları sıvamak gerekmektedir. Hem birlik, hem yasallık uğraşımızın en etkili şekilde yürütülmesinin ve sonuca en çabuk ulaşılmasının biricik yolu budur. ■

DEVLETİN SİLAHLI ÇETELERİ OLACAK

(Baştarafı 5. sayfada)
den geri durmak demokratik mücadelenin ve demokratik mücadele anlayışımızın tutumu olamaz.

Gerçekten de, bu silahlı resmi çetelerin kurulması önlenemezse bile, önümüzdeki yıllarda sürdüreceğimiz demokrasi mücadelesinde bu silahlı grupların lağvedilmesi için uğraş vermek en önemli demokratik görevlerimizden birisi olacaktır.

Devletin sözkonusu girişiminin yeniden kanıtladığı olgu ise şudur: Gerek ABD, IMF ve benzeri dış mihraklar, gerekse yerli tekelci burjuvazi, Türkiye'deki ekonomik bunalımın kronik olduğunu artık iyiden iyiye görmektedirler. Mevcut ekonomik yapı içinde bunalıma hiçbir kalıcı çözümün bulunamadığı apaçık bellidir.

Böylece bu müzmin ekonomik kriz sadece sürmeyecek, aynı zamanda derinleşecektir de. Krizin derinleşmesi ise kaçınılmaz olarak sosyal çalkantıları, toplumsal patlamaları getirecektir, yani krizin politik sonuçları gelecektir. Gerek dış mihrakların, gerekse yerli tekelcilerin asıl korktuğu da budur. İşsiz ve aç yığınların giderek daha da kabarması, kitlelerin giderek daha da yoksullaşması, bir yandan Latin Amerika'daki gibi asayiş sorununu Türk devletinin önüne getirirken, öte yandan halk muhalefetinin politik yansımaları bizzat sistemin kendisini tehdit edecektir. Yapılan hazırlık bunun içindir.

Bir başka deyişle, ne Türk tekelci burjuvazisinin, ne de genel olarak Türk burjuvazisinin ve tabii ne de onların devletinin demokrat olmaya, ülkede siyasal demokrasiye rıza göstermeye niyeti vardır. Onlar daima şiddet yanlısı olmuşlardır, devlet zorbalığıyla işlerini yürütmüşlerdir. Önümüzdeki yıllarda da bu zorbalıklarını sürdürmekte kararlıdırlar. Sınıf mücadelesinden, bu mücadelenin gelişiminden, ekonomilerini sarsmasından, giderek kendi politik iktidarlarını tehlikeye sokmasından ölesiye korkmaktadırlar. Tüm hazırlıklarını buna göre yapmaktadırlar.

Bu gerçeğin çok iyi bilinmesi, görülmesi gerekmektedir. Birtakım politik hayalciliklerle uğraşmanın, burjuvazinin tatlı dille yola getirileceğini sanmanın anlamı yoktur. Olguları görmezlikten gelmek, ya da iyimser yorumlara tabi tutmak, sonra da gerçek dışı perspektiflere göre birtakım yanlış politikalar çizmek, hatalı öngörülerde bulunmak devrimci ve ilerici güçlere, en geniş demokratik güçlere çözüm getirmez. Sınıf karşıtlarımız kendi sınıf tahakkümlerini sürdürmek için ellerinden gelen her şeyi yapmaktadırlar. Sadece sınıf egemenliklerini değil, mevcut vahşi sömürü düzeyini bile gevşetmeye, hafifletmeye, demokrat olmaya niyetleri yoktur ve olamaz da. ■

MUHALEFET YERİNE KONMAK

(Baştarafı 1. sayfada)
anlayışı "güven telkini"ne dayanıyor. "Güveni" SHP yönetimi açısından önem taşıyan ise halk yığınları değil, rejimin bekçisi ve destekçisi durumunda olan güçler. SHP güven telkin ederek güvenlerini kazanmakla halkın zaten bu güçlere güven duymakta olduğunu varsaymış olmaktadır. Halbuki realite halkın SHP'ye de, onun güven telkin etmeye çalıştığı güçlere de güvenmediği yönündedir.

SHP'nin muhalefet anlayışını sakatlayan bir diğer nokta ise ANAP'a bakışı, Özal'ı kendi başına bir siyasal güç merkezi gibi görmesi, 12 Eylül'ün Özal'da, Özal'ın 12 Eylül'de gerçekleştiğini görmezlikten gelmesidir. Sonuç: Erdal İnönü'nün sözüyle, "Özal bu memlekette kimseyi adam yerine koymuyor".

SHP muhalefet yerine, ancak muhalefet edecekse konacaktır. ■

Pinochet Cuntasının Günleri Sayılı

Şili'de 5 Ekim günü yapılan plebisit Pinochet cuntası için ağır bir yenilgiye dönüştü. 11 Eylül 1973'teki kanlı darbenin ardından, 1980'de dayatılan faşist anayasa gereğince yapılan plebisitle, rejim meşruiyet kılıfı arıyordu, hesapları tutmadı. Tüm baskı ve yasaklara rağmen toplumsal muhalefet Pinochet'in göstermelik plebisitini geri tepen bir silaha dönüştürmeyi başardı. Sonuçta yüzde 54,7 olarak açıklanan "hayır" oyları ile cunta yenilgiyi kabullenmek zorunda kaldı. "Hayır" oylarına gerçek gücünü kazandıran ise plebisit öncesi ve sonrasında kitlesel muhalefet eylemlerinin sergilediği hareketlilik ve kararlılık oldu.

Plebisit öncesi burjuva ve sol muhalefet "hayır" çağrısında bulundu. Bu arada Hıristiyan Demokratlar başta olmak üzere burjuva partileri, kendilerini biraz da Pinochet sonrasının iktidar adayı olarak sunma gayretleri içerisinde halkı "sorumlu" davranmaya çağırdılar. "Halkın sokağa dökülmesi"ni önlemeye çalışarak, muhalefeti kendi çizdikleri çerçeveye hapsetmeye çalıştılar.

Buna karşılık sol muhalefet ve özellikle Şili KP, Almeyda öncülüğündeki Sosyalistler ve diğer beş sol partinin oluşturduğu Birleşik Sol ise sonucu esas olarak halkın kitlesel eylemlerinin belirleyeceğini vurgulayarak, yığınların demokratik hak ve özgürlük talepleri doğrultusunda hareketlenmesi çağrısında bulundu. Nitekim plebisitin ardından ortaya çıkan yüzde 12'lik farkın siyasi sonuçlar bakımından etkisini asıl tayin eden de kitlelerin kararlığını gösteren sokak eylemleri oldu.

Burjuva muhalefetin "hayır"ı sırf Pinochet'e hayır olarak görmesine ve kimi dar çıkar ve hesapları açısından zaman zaman Pinochetsiz bir Pinochet yönetimini olanaklı kılacak koşullara yanaşmasına karşılık, sol muhalefet "hayır"ın bir bütün olarak faşist diktatörlüğe hayır olması gerektiğini savundu; meselenin yalnızca Pinochet'in işbaşından gönderilmesi olmadığını belirtti ve 15 yıllık Cunta yönetiminin eseri olan faşist kurumlaşma parçalanmadan demokrasi ve özgürlükten söz edilemeyeceği gerçeğinin altını çizdi.

Gerçekten de faşist cuntanın 1980 anayasası yürürlükte kaldığı sürece, Şili'de ancak süngü gözetiminde bir "demokrasi"den sözedilebileceği ortada. Örneğin faşist anayasaya göre Aralık 1989'da başkanlık ve parlamento seçimleri yapılacak. Başkan seçilmesine seçilecek, ama ipler ordunun elinde olmaya devam edecek. Cuntacıların oluşturduğu Milli Güvenlik Konseyi iktidarı vesayet altında tutmayı sürdürecek. Ayrıca Pinochet ve cuntanın diğer üyeleri 1994'e kadar Silahlı Kuvvetler'deki komutanlık makamlarını da koruyacaklar. Bu arada ömürboyu senatör olacaklar. Mevcut anayasanın sol ve özellikle de Marksist partilere siyaset yasağı getirdiği de biliniyor. Bu şartlar altında Pinochet şeklen gitse bile ordu iktidarını fiilen sürdürecek ve askerlerin gözetiminde bir "demokrasi takvimi" uygulanmış olacak. Dolayısıyla "hayır" ancak bir bütün olarak faşist diktatörlüğe karşı çıkıldığında demokrasinin kazanılması yönünde gerçek bir anlam taşıyor.

Plebisit sonrası Birleşik Sol, Pinochet ve cuntanın bir an önce iktidarı bırakmasını, genel seçimlere gitmek üzere geçici bir hükümetin kurulmasını, seçimler sonucunda bir kurucu meclis oluşturulmasını talep ediyor. Bu doğrultuda anayasa dahil faşist mevzuatın değişmesi gerekli.

Plebisitin sonucu Pinochet cuntası için ağır bir yenilgi oluşturmakla birlikte demokrasi güçlerinin önünde henüz aşılması gereken pekçok engel var. Önümüzdeki aylarda muhalefet partilerinin birlikte hareketini sağlamak, başkanlık için ortak bir aday belirleyebilmek ve demokrasi güçlerinin gerçek kazanımlarına ulaşmak üzere adımlar atılması gündeme gelecek. Yine de özellikle sağ ve merkez-sağ partilerin, solu siyaset sahnesinde etkisizleştirme ve yığınsal hareketlenmeyi frenleme girişimleri gözönünde tutulursa, bu sürecin hayli çetin geçeceği açık.

Bu arada Washington'un da boş durmayacağı ortada. Daha şimdiden sol muhalefeti bölme ve bu arada özellikle Şili Komünist Partisi'ni tecrit etme girişimleri açık seçik izleniyor. Bunlara karşın solun toplumsal meşruiyeti ve başını çektiği toplumsal muhalefet eylemleri Pinochet sonrası Şilisini Beyaz Saray ve Pentagon'da özlendiği türden bir dikensiz gül bahçesine çevirmenin mümkün olamayacağını herkese gösteriyor.

5 Ekim plebisiti onbeş yıllık kanlı faşist teröre, depolitizasyon girişimlerine ve ağır baskılara, yasaklamalara, demagoji ve yalana dayalı yoğun propagandaya rağmen Şili halkının yıldırılamadığını, sindirilemediğini ve demokratik hak ve özgürlükleri elde etme mücadelesinden vazgeçirilemediğini kanıtladı. Faşist diktatörlüğün günleri artık sayılı. Muhalefet güçlerini, özellikle sol muhalefeti şimdi daha da çetin bir sınav bekliyor. ■

kitle YAZIŞMA ADRESİ: Postfach 10 13 46 • 4100 Duisburg 1 • F.Almanya • Fiyatı: 50 T.L.